

Sık Sorulan Sorular

www.marksist.com

İÇİNDEKİLER

İşçi devleti, sosyalizm, komünizm	3
Dünya devrimi, tek ülkede sosyalizm.....	8
Stalinizm	9
Enternasyonalizm	9
Kapitalizm ve işçi sınıfı	10
İşçi Devrimi	13
Devrimci Parti	14
Emperyalizm ve anti-emperyalist mücadele	16
Ulusal sorun	20
Din sorunu	21
Kadın sorunu	22
Çevre sorunu	24

Alan Woods, *Feminizme Karşı Marksizm*

Zeynep Güneş, *8 Mart ve Feminizm*

Sık Sorulan Sorular

15 Mayıs 2004

Lenin, *Bir Yoldaşa Örgütsel Görevlerimiz Üzerine Mektup*

Lenin, *Devrimci Maceracılık*

Marx, *Komünistler Birliği Tüzüğü*

Marx, *Birinci Enternasyonal Tüzüğü*

Komintern, *Komünist Partisinin Proleter Devrimindeki Rolü*

Komintern, *Komünist Enternasyonal Tüzüğü*

Komintern, *Komünist Partilerin Yapıları, Çalışmalarının Yöntem ve İçeriği*

Emperyalizm ve anti-emperyalist mücadele

Lenin, *Emperyalizm*

Elif Çağlı, *Kolonyalizmden Emperyalizme*

Nazım Yıldırım, *Küreselleşme: Efsaneden Gerçeklere*

Zeynep Güneş, *Emperyalizm ve Anti-Emperyalist Mücadele*

Zeynep Güneş, *Küreselleşme ve MAİ*

Ulusal sorun

Lenin, *Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkı*

Lenin, *Ulusal Sorun ve Ulusal Kurtuluş Savaşları*

Lenin, *Emperyalist Ekonomizm - Marksizmin bir Karikatürü*

Troçki, *Ulusal Sorun Üzerine Perspektifler*

Marksist Tutum, *Ulusal Sorun Üzerine*

Elif Çağlı, *Kolonyalizmden Emperyalizme*

Din sorunu

Engels, “Diyalektik Materyalizm”, *Ludwig Feuerbach ve Klasik Alman Felsefesinin Sonu* içinde.

Lenin, *Sosyalizm ve Din*

Lenin, *İşçi Partisinin Din Konusundaki Tutumu*

Alan Woods, *Marksizm ve Din*

Alan Woods ve Ted Grant, *Aklın İsyanı*

Zeynep Güneş, *İmam-Hatip Liseleri, Laiklik ve TC*

Kadın sorunu

Engels, *Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni*

Clara Zetkin, *Lenin ve Cinsiyet Sorunu*

A. Bebel, *Kadın ve Sosyalizm*

İşçi devleti, sosyalizm, komünizm

- Proletarya diktatörlüğü sosyalizmle aynı şey midir?

Hayır değildir. Proletarya diktatörlüğü kapitalizmle sosyalizm arasında uzanan geçiş döneminin siyasal biçimini ifade eder. Proletarya diktatörlüğü ve sosyalizm kavramları çok sık birbirinin yerine kullanıldığı için ne yazık ki bir karışıklık doğmuştur. Doğrusu şu ki, kapitalizmden sosyalizme, sınıfların ve devletin sönerek yok olduğu bir proletarya diktatörlüğü sürecinden geçilerek varılır. Sosyalizme vardığımızda artık işçi sınıfının kendisi de dahil olmak üzere sınıflar ve devlet sönümlenmiştir.

- İşçi devleti nedir? İşçi sınıfı devleti ortadan kaldırmayacak mıdır?

İşçi devleti işçi sınıfının devrimle birlikte kurduğu kendi devletini anlatan bir kavramdır. Proletarya diktatörlüğü kavramı ile eşanlamıdır. Aynı zamanda işçi sınıfı demokrasisinin de somutlanışı anlamına gelmektedir. Dolayısıyla her üç kavram da (işçi devleti-proletarya diktatörlüğü-işçi demokrasisi) kapitalizmden sosyalizme geçiş döneminin siyasal boyutunu anlatmaktadır.

İşçi devleti kelimenin gerçek anlamında bir devlet değildir. Daha baştan sönümlenme eğilimine giren bir yarı-devlettir. Bu yarı-devlet de, dünya çapında ilerleyen geçiş döneminin tamamlanıp sosyalist topluma varılmasıyla birlikte tamamen sönümlenmiş olacaktır. İşte devlet denen tarihsel olgu dünya çapında yürüyen böyle bir sönümlenme süreciyle ortadan kalkacaktır. Dolayısıyla sorunun ikinci kısmının yanıtı: Evet, işçi sınıfı devleti ortadan kaldıracaktır, ancak devlet bir parmak şıklatmasıyla aniden ilga edilemeyeceği için bunu bir sönümlenme, bir geçiş süreciyle yapacaktır.

- İşçi sınıfının demokrasisi nasıl olacak?

Bu demokrasi kapitalizmin güdük demokrasisinden bin kat daha yüksek bir demokrasi olacak. Kapitalist demokrasi esasen geniş kitleler açısından *son tahlilde* bir aldatmacadan başka bir şey değildir. Bu sözde demokraside kitlelerin kendi kaderlerini belirleyebilmeleri bakımından hiçbir şey üzerinde söz hakları yoktur. Onlar sadece dört ya da beş yıl boyunca sömürü düzeninin yönetim işlerini hangi burjuva partisinin yürüteceğini seçme hakkına sahiptirler. Kitleler eskaza kapitalist sistemin hoşuna gilmeyecek tercihler yapmaya kalktıklarında dünya onlara zindan edilir ve böylece burjuva demokrasisi konusundaki yanılsamalarının bedelini çok pahalıya öderler. Bunun sayısız örneği vardır. Sadece Şili örneğini hatırlamak yeterlidir. Kapitalizmin temelinde baskı ve zorbalık vardır, çünkü kapitalistler üretim araçları üzerindeki özel mülkiyete dayanarak işçilerin emeğine onların iradesi dışında el koymaktadırlar. Tüm zenginliği işçiler çalışarak üretmekte ve fakat bu zenginliğe ne sahip olmakta ne de nasıl yönlendirileceğine karar verebilmektedirler. Bu temel gerçeklik değişmedikçe siyasal düzlemde hiçbir düzenleme kapitalist zorbalığın özünü değiştiremez.

Kapitalizm yıkıldığında işçiler kendi devletlerini kuracaklar ve gerçekte kendi geçmiş emeklerinin ürünü olan üretim araçlarına el koyarak üretimin egemeni durumuna yükselecekler. Böylece kendi emeklerinin sonuçlarına kendileri karar verebilir duruma gelecekler. Bu temel değişiklik toplumsal ilişkilerin baştan aşağı değişmesinin yolunu açacak niteliktedir. İşte bu temel üzerinde işçi sınıfının kendi demokrasisi yükselecektir. Bu demokrasinin temel özelliği kapitalizmin demokrasisi gibi temsil değil doğrudan olmasıdır. Tarihsel örnekler göstermektedir ki, işçiler sovyet (konsey) tipi örgütlenmeler aracılığıyla kendi demokratik iktidarlarını oluşturmaktadırlar. İşçi sovyetleri işyerlerinden, mahallelerden başlayarak ilçe düzeyine, oradan il ve ülke düzeyine uzanan geniş bir örgütlenme sistemi yaratacaktır. Halk sadece belirli süreler için kendi sovyet üyelerinin içinden daha üst düzey sovyetler için birtakım temsilciler seçmeyecek, seçtiklerini istediği zaman görevden alma yetkisini elinde bulunduracak. Üstelik sadece yönetsel görevlere değil tüm önemli görevlere seçimle gelinecek ve sovyetlerde örgütlenmiş üreticiler istediğinde görev sahipleri görevden alınacaktır. Sovyetler sadece yasama işleriyle uğraşmayacak, hem yasama hem de yürütme işlerini birlikte yürüten dinamik örgütlenmeler olacaktır. Daimi bir ordu ve bürokrasi olmayacak, tüm halk silahlanacaktır. Böylece şiddet araçlarının tekeli elinde bulunduran denetim dışı bir baskı odağı bulunmayacaktır. Diğer taraftan kamu görevi yapan görevliler ortalama bir işçinin ücretinden daha fazlasını alamayacaklar ve böylece bu tür görevler bir ayrıcalık kapısı olmaktan çıkarılacaktır.

- Proletarya diktatörlüğü nasıl bir şey? Özgürlük, demokrasi olmayacak mı?

Marksizme göre bir yerde sınıf egemenliği varsa, orada o sınıfın diktatörlüğü vardır. Fakat proletarya diktatörlüğü toplumun çoğunluğunu oluşturan işçi ve emekçilerin bizzat kendilerinin sömürücü azınlığa karşı uyguladıkları bir diktatörlüktür. Dolayısıyla kendileri için bir demokrasi, sömürücü azınlık için bir diktatörlüktür. Aynen bugünün söz-de kapitalist demokrasisinin bir avuç azınlık olan kapitalistler için bir demokrasi, ama toplumun ezici çoğunluğu için bir diktatörlük olması gibi. Marksizmden diktatörlük kavramı bir siyasal yönetim biçimini değil, sınıf egemenliğini anlatır.

O halde proletarya diktatörlüğünde toplumun ezici çoğunluğunu oluşturan emekçi sınıflara dönük bir baskı ve zor-balık söz konusu olamaz. Onlar daha önce hiç yaşamadıkları kadar özgürlük ve demokrasiye kavuşacaklardır. Zira kendileri üretip kendileri yönetmeye başlamış olacaklardır. Ancak eskinin ezen ve sömüren sınıflarını oluşturan azınlık, ayrıcalıklarına tekrar kavuşmak için işçi ve emekçilerin egemenliğine karşı faaliyet yürüttüğü ölçüde, işçi sınıfı bunun önünü almak için doğal olarak her türlü tedbiri alacak ve gerekli olduğu ölçüde zora da başvuracaktır.

- Proletarya diktatörlüğü kimin egemenliğidir? Devrim olunca parti diktatörlüğü mü kurulacak?

Söz konusu olan devrim işçi sınıfının devrimidir. Bu devrimi yapacak olan işçi sınıfının kendisidir. Dolayısıyla iktidar falanca ya da filanca grubun veya partinin değil, bir bütün olarak işçi sınıfının olacaktır. İşçi sınıfı, egemenliğini sovyet (ya da konsey) tipi organlar, yani işçi meclisleri aracılığıyla yürütür. Sovyet sisteminin yasalarla tesis edilmiş kalıcı bir tek parti sistemi haline gelmesi düşünülemez. Önemli olan, sovyet sisteminin anayasal olarak bir tek parti sistemine dönüştürülemeyeceği ve partinin bir iktidar aygıtı haline getirilemeyeceğidir.

- İşçi sınıfı iktidarında partiler ne olacak? Tek parti iktidarı mı olacak?

Proletarya diktatörlüğü döneminde iktidar işçi sınıfına aittir ve iktidar organları da işçi sovyetleridir. Ancak elbette işçi sınıfının ve diğer emekçi sınıfların, çeşitli bilinç düzeylerini ifade eden farklı siyasal partileri vardır. İşçi sınıfının değişik tabakaları, bu siyasal partiler aracılığıyla iktidar organları olan işçi sovyetleri içinde kendi programlarının hayata geçmesi için çalışacak ve bu uğurda geniş işçi kesimlerinden görev isteyeceklerdir.

İşçi sınıfı iktidarına ve sovyet sisteminin özüne karşı doğrudan yıkıcı faaliyet içinde olmayan tüm siyasal akımlar ve partiler doğal olarak bu sovyetler içinde varolma hakkına sahip olacaklardır. Şüphesiz kimlerin bu sovyetlerde varolma hakkına sahip olacağına işçiler karar vereceklerdir. Kural olarak yukarıda belirtilen temel şartlara uyan her parti ve akımın sovyetlerde varolması doğaldır. Kapitalizmden sosyalizme geçiş döneminde nasıl ki sınıflar ve devlet bir biçimiyle (sönümlenerek) varolmaya devam edecekse partilerin de ancak bu biçimde varolmaya devam edeceği açıktır.

- Devrim olduğunda malımıza mülkümüze el mi konacak?

Her şeyden önce bu soruyu soran kim? Bu toplumda emekçi sınıfların üyesi herhangi bir kişiden söz ediyorsak, normalde o kişinin zaten devrim sürecinin bir parçası, bir öznesi olduğunu düşünmemiz gerekiyor. Bu devrimi yapanlar bizzat işçiler ve emekçilerdir. Bunlar kitlesel bir hareketlilik içinde olacaklar, kendi kitlesel örgütlenmelerini oluşturacaklar ve bu örgütlenmeler temelinde bizzat kendileri toplumsal hayatı yönlendirmeye başlayacaklardır. Yani birileri çıkagelip işçi ve emekçi sınıflar adına bir devrim yapmayacak, aksine işçi ve emekçiler bizzat yapacaklar bunu.

Mal mülk meselesine gelince. İşçi ve emekçiler yalnız ve yalnızca gerçekte kendi emeklerinin ürünü olan ve sömürücü kapitalistler tarafından mülk edinilmiş olan üretim ve dağıtım araçlarına el koyacaklar. Yani fabrikalara, bankalara, büyük marketlere, toprağa vb. İnsanların bireysel mülkiyetinde olan, ev, araba, vb. gibi şahsi kullanım araçlarına değil. Şüphesiz burada söz konusu olan, zenginlik ve lüks içinde yüzen sömürücü multimilyonerler değildir. Normalde insanların ortalama ihtiyaçlarından ve toplumun genel zenginlik düzeyinden çok çok fazla bireysel mülke sahip olan bu zenginlerin bu türden mülklerine de el konacaktır. Diğer taraftan, bizzat üreticiler tarafından gerçekleştirilen devrim, insanların yaşam kalitesini yükseltecek, her türlü gerçek tüketim araçlarının alabildiğine bolca üretilip herkese dağıtılması yolunda çalışacaktır.

Üçüncü (Komünist) Enternasyonal Tüzüğü

Lenin, *Üçüncü Tüm-Rusya Sovyetler Kongresine Rapor* (24 Ocak 1918), SE 7

Troçki, *Tek Ülkede Sosyalizm?*

Troçki, *Lenin'den Sonra Üçüncü Enternasyonal* (Birinci bölüm)

Mehmet Sinan, *Marksizm ve Merkezilik*

Zeynep Güneş, *Tek Ülkede Sosyalizm ve Merkezilik*

Stalinizm

Elif Çağlı, *Marksizmin Işığında*

Lenin, *Lenin'in Son Kavgası* (ya da *Son Yazılar*, *Son Mektuplar*)

Troçki, *Bolşevizm mi, Stalinizm mi?*

Moshe Lewin, *Lenin'in Son Mücadelesi*

Enternasyonalizm

Marx-Engels, *Komünist Manifesto*

Engels, *Komünizmin İlkeleri*

Marx, *Birinci Enternasyonal Tüzüğü*

Akın Erensoy, *Enternasyonalizm mi, Milliyetçilik mi?*

Kapitalizm ve işçi sınıfı

Marx, *Ücretli Emek ve Sermaye*

Marx, *Ücret, Fiyat, Kâr*

Marx-Engels, *Komünist Manifesto*

Engels, *Komünizmin İlkeleri*

Marx-Engels, *Gotha Programının Eleştirisi*

Elif Çağlı, *Büyüyen İşçi Sınıfı*

Elif Çağlı, *Kapitalizmin Krizleri ve Devrimci Durum*

İşçi Devrimi

Marx-Engels, *Komünist Manifesto*

Engels, *Komünizmin İlkeleri*

Komintern, *Komünist Enternasyonal Tüzüğü* (Giriş bölümü)

Devrimci Parti

Lenin, *Ne Yapmalı?*

Lenin, *Nereden Başlamalı?*

Çevre sorunu

- Kapitalizmde çevre sorunu çözülebilir mi?

İnsanın sömürsünde sınır tanımayan kapitalizm, doğanın sömürsünde de sınır tanımaz. Ozon tabakasının delinmesi, küresel ısınma, çevre kirliliği, biyolojik çeşitliliğin acımasızca yok edilmesi, ormanların hızla tüketilmesi, kuraklık ve çoraklaşma vb. son yıllarda etkileri giderek daha çok hissedilen ve tüm gezegeni tehdit eden yakıcı sorunlardır. Bu dev sorunların tek sorumlusu, tabiatı gereği anarşik olan kapitalist üretim sistemidir. Ancak ve ancak doğayla uyumlu, planlı bir üretim bu sorunları çözebilir. Kapitalizm yok edilmeden bu sorunların çözülebileceği umudunu yayan çevreciler, yeşiller vb. bunu örtbas etmektedirler. Bu sorunları çözebilecek olan tek güç işçi sınıfıdır.

OKUMA LİSTESİ

İşçi devleti, sosyalizm, komünizm

Marx-Engels, *Komünist Manifesto*

Engels, *Komünizmin İlkeleri*

Marx-Engels, *Gotha Programının Eleştirisi*

Marx, *Fransa'da İç Savaş* (Üçüncü Bölüm)

Lenin, *Devlet ve Devrim*

Lenin, *Macar İşçilerine Selam*

Lenin, *Sosyalizm ve Din*

Lenin, *İşçi Partisinin Din Konusundaki Tutumu*

Troçki, *Kültür ve Sosyalizm* (Gündelik Hayatın Sorunları içinde)

Elif Çağlı, *Marksizmin Işığında*

Akın Erensoy, *Küba: Ulusal Devrimden Bürokratik Diktatörlüğe*

Dünya devrimi, tek ülkede sosyalizm

Marx-Engels, *Alman İdeolojisi* (İkinci bölüm)

Engels, *Komünizmin İlkeleri*

Marx, *Komünist Birliğe Çağrı*

Marx, *Birinci Enternasyonal Tüzüğü* (Giriş kısmı)

- Sosyalizm insan doğasına aykırı değil mi?

Bu fikrin temeli esasen insanın “kötü yaratılışlı” olduğu düşüncesidir. Oysa insanoğlu ne iyi yaratılışlı ne de kötü yaratılışlıdır. Tüm diğer canlılar gibi insanın da temel kaygısı kendi varoluş koşullarını güvenceye almak ve geliştirmektir. Bu temel çaba kendisini değişik şartlar altında değişik davranışlarla gösterir. Bu, bencilce davranışlar biçiminde ortaya çıktığı gibi, kolektivist, paylaşımcı, fedakârca davranışlarla da ortaya çıkar. Ancak işin derinine incek olursak, insanın en temel özelliğinin onun toplumsal bir varlık olması olduğunu, bu nedenle varlığını sürdürme çabasının bireysel olmaktan çok toplumsal, kolektivist bir öz taşıdığını ve bunun başka türlü olamayacağını görürüz. Bencilliğin en azılı savunucuları dahi başları sıkıştığında kendilerine yardım elinin uzatılmasını beklerler. Aslında bu, insanların geneli için oldukça yaygın bir durumdur ve özellikle zor anlarda kendisini tüm açıklığıyla gösterir. Sevdiklerimiz için yaptığımız fedakârlıklar, savaş, doğal afet gibi yıkım durumlarında hep gözlediğimiz büyük yardımlaşma ve özveri bunun ifadesidir.

Bencilliğin, bireyciliğin en büyük propagandasının yapıldığı günümüz kapitalist toplumunda bile emekçi kitleler nezdinde bu tür davranışlar değil, tam aksine özverili ve paylaşımcı davranışlar övgü konusudur. Toplum katında bencilik genelde tasvip edilmeyen bir niteliktir. Bencil insanlar iyi gözle görülmezler, saygınlık uyandırmazlar. Öte yandan, özveri ve paylaşma her şeye rağmen o denli güçlü toplumsal temellere sahiptir ki, egemen kapitalist sınıfın temsilcileri dahi toplumu kendi çıkarları doğrultusunda seferber edebilmek için halkın duyarlı olduğu bu değerleri istismar ederler. “Hepimiz ülkemiz için özveride bulunmalıyız!”, “İnsani yardım için evlatlarımızı diğer ülkelere savaşmaya göndermeliyiz!” vs. vs. Sonuç olarak, tüm bunlar insanın bencil yaratılışlı olduğu düşüncesinin doğru olmadığını göstermektedir.

İşin aslında insan türü gezegen üzerindeki 2 milyon yıllık varlığının sadece son 6 bin yılını sınıflı toplum düzeni altında yaşamıştır. Bu, 24 saatlik günün 4 dakikasına eşittir. Yani insanoğlu 2 milyon yılın aşağı yukarı tamamını sınıfsız, eşitlikçi bir toplumsal düzen altında geçirmiştir. Sınıfsız, eşitlikçi bir toplumun hayal olduğunu söyleyenler insanoğlunun tarihini bilmezden geliyorlar. Üstelik sınıfsız ve eşitlikçi temellerde yaşayan insan toplulukları her şeye rağmen çok yakın zamanlara kadar varlıklarını sürdürdüler ve hatta bu tür topluluklar dünyanın ücra köşelerinde günümüzde bile varlar.

Ancak yine de insanların günümüz kapitalist toplumunun koşulları altında hiç de azımsanmayacak oranda bencilce davranmaya eğilim gösterdikleri bir gerçektir. Burada sorun insanın doğası olmayıp onun içinde yaşamaya mecbur bırakıldığı şartlardır. Bu bakımdan önemli olan şartları değiştirmektir. Öyle ki, insanlar bencilce eğilimler doğrultusunda değil, paylaşımcı eğilimler doğrultusunda davranırlar. İşte sosyalizm, şartların bu yönde bir değişimi ve insanların “bencilce” davranmaya iten nesnel koşulların ortadan kaldırılması anlamına gelmektedir. Esasen daha şimdiden kapitalizm altında yaratılmış muazzam üretici güçler özel mülkiyet boyunduruğundan kurtarıldığında büyük bir toplumsal bolluk yaratılacak ve böylece insanlar ihtiyaçlarının tatmini için birbirinin gırtlığına sarılmaya gerek duymayacaklar. Öte yandan buna serbest zamanın artışı ve eğitimin muazzam bir yaygınlaşması eşlik edecek ve bu temelde ilerleyecek sürekli bir kültürel dönüşümle sınıflı toplumun ürünü olan egoizmin kökü daha hızlı kuruyacaktır.

- Sosyalist fikirler güzel olmasına güzel, ancak bunların gerçekleşmesi mümkün değil?

Bkz. “Sosyalizm insan doğasına aykırı değil mi?” sorusu.

- Sosyalizm güzel bir ideal olabilir, ama insanın “manevi yönü” ihmal edildiği için başarsızlığa mahkum değil midir?

Bu düşüncüyü dile getirenler genellikle dinsel dünya görüşüne mensup olanlardır. Onların sosyalizm hakkında sahip oldukları temelsiz önyargılar burada büyük rol oynamaktadır. Öncelikle en büyük sapırmaca sosyalist düşüncenin kaba maddiyatçılıkla özdeşleştirilmesidir. Bunu yapanlar birbiriyle hiç ilgisi olmayan iki şeyi, sosyalist düşüncenin felsefi temelini oluşturan maddeci (materyalist) felsefeyle maddiyatçılığı kasıtlı olarak aynı şeymiş gibi göstermeye çalışırlar. Gerçekte sosyalist düşüncüyü savunanlar bencil maddi çıkarlar üzerine dayanan bu kapitalist düzenin yıkılması ve yerine toplumsal eşitlik, dayanışma ve paylaşım esasına dayanan bir düzenin kurulması için mücadele ederler.

İkinci olarak, bu suçlamayı yapanların “manevi yön” sözü ile kastettikleri şey dindir. Gerçekte dinin kendisi ebedi bir manevi ihtiyaç olmayıp, insanın cehaletinden kaynaklanan ve ezilen, sömürülen kitlelerin sınıflı toplum düzeninin kötülüklerine karşı kendilerini avutabilmek için inandıkları bir savunma aracıdır. Kötülüklerin temel kaynağı olan

sınıflı toplum ortadan kalkınca onun kötülükleri ve bu kötülükler karşı bir avunma vasıtası olan din de gerekli olmaktan çıkacaktır. Elbette bununla kasıt dinin zor yoluyla ortadan kaldırılacağı değildir. Söz konusu olan dinin varoluş temelini giderek ortadan kalkmasıdır. Yani, yaşamlarını fiilen üreten insanların artık ürettiklerini toplumsal eşitlik temelinde paylaşabilmeleri nedeniyle, geçmişte ancak din temelinde kavuşabileceklerini düşündükleri toplumsal adaleti bizzat kendi elleriyle bu dünyada yaratmaya koyulmalarıdır. Ne var ki dünyayı kandırmak için işçi sınıfı adına iktidarda olduklarını iddia eden zorba Stalinist diktatörlüklerin, işçi sınıfının sosyalizm hedefiyle hiçbir biçimde bağdaşmayan birtakım zorbaca tutumları, başka birçok konuda olduğu gibi bu konuda da dini inancı olan ve olmayan neredeyse tüm işçi ve emekçi insanların kafasının fena halde karışmasına neden olmuştur. Öte yandan insanın gerçek manevi ihtiyacı, mevcut toplumsal düzenin insanı alçaltıcı baskılarından kurtularak mutlu olmaktır. Sosyalizm insan mutluluğunun ve tatmininin gerçek temellerini döşeyecektir. İnsanı, gerçekte sömürücü ve baskıcı zorba düzenlerin insanın iç dünyasına yerleştirdiği korku ve endişelerin prangalarından kurtaracak, gerçek bir manevi yücelmeyi hazırlayacaktır.

• Sosyalist toplum nasıl bir toplumdur?

Geleceğin sosyalist toplumunun ayrıntılı bir tasvirini yapmak mümkün değildir. Bu Marksistlerin değil ancak falçılarının işi olabilir. Ancak Marksistler tarihin genel akış yönüne ve mevcut toplumun gelişim eğilimlerine bakarak geleceğin sosyalist toplumunu karakterize eden bazı **temel** özellikleri tespit etmekten geri durmazlar. Sosyalist toplumun en temel özelliği, artık sınıfsal bölünmenin ortadan kalkmış olmasıdır. Yani sosyalist toplum sınıfsız bir toplumdur. Sınıfların ortadan kalkmasıyla bundan kaynaklanan tüm sonuçlar da ortadan kalkacaktır. Yani her şeyden önce insanın insanı sömürüsü son bulacaktır, bu nedenle devlet de son bulmuş olacaktır. Siyaset, partiler, bürokrasi, savaşlar vb. hepsi son bulacaktır.

Öte yandan bu toplumda insanlar ihtiyaçları için ortak ve planlı bir üretim yapacaklar ve bu nedenle insan emeğinin ve doğanın israfı son bulacaktır. İnsanlar neye, ne kadar ihtiyaç olduğuna ve bunlar için ne kadar ve nasıl çalışılması gerektiğine kendi özgür ortak iradeleriyle karar verecekler ve uygulayacaklardır.

• Sosyalizmde demokrasi var mıdır?

Demokrasi bir devlet biçimidir. Sosyalizme varıldığında artık devlet sönmüş olacağı için, ancak devletin var olduğu bir tarihsel dönem boyunca insanların sözünü ettiği ve ihtiyaç duyduğu demokrasi denen yönetim biçimi de tarihe karışmış olacaktır. İşçi ve emekçi kitlelerin en geniş, en tam, en gerçek demokrasiye ihtiyaç duydukları dönem, kapitalist sömürü düzenini tasfiye etmeye giriştikleri işçi iktidarı dönemidir. Onlar bu tasfiye işini başarıp, dünya ölçeğinde tamamladıklarında sosyalizme varmış olurlar. Böylece, daha önceki tarihsel dönemlerde demokrasi sözcüğünün kendilerine ifade etmiş olduğu ne kadar iyi şey varsa bu özelliklerin tümünü artık devlete, siyasete, bir yönetim biçimi olarak demokrasiye ihtiyaç kalmaksızın fiilen yaşamaya başlarlar. Sosyalist toplum sınıfsız, devletsiz bir toplum düzenidir. Sosyalist toplumda insan, devlet denen aygıt, demokrasi denen yönetim biçimine artık ihtiyaç duymaksızın bir özgür üreticiler birliği olarak kendi kendini örgütlemiş bir özgürlük toplumu olacaktır. Böyle bir toplumsal düzende özgür üreticiler toplumsal yaşamın örgütlenmesini artık öylesine doğrudan biçimde kendi ellerine almayla başlayabilirler ki, tüm siyasi partiler, siyasetle ilgili her şey sönmüştür.

• Komünizm nedir, sosyalizmden ne farkı vardır?

Bu iki kavram da çeşitli açılardan çeşitli anlamlar ifade ediyor olmakla beraber, burada kastedilen, insan toplumunun gelişmesindeki basamaklar olarak bunların ne anlama geldiği ve bu açıdan aralarındaki farkın ne olduğudur. Marksizme göre kapitalizmin yıkılmasıyla birlikte bir geçiş dönemi başlar ve bu dönemin bitimiyle komünist topluma ulaşılır ki, bu toplum da kendi gelişimi bakımından iki temel evreye ayrılır. Marx bu evreleri komünizmin alt ve üst evreleri olarak adlandırır. İşte komünizmin alt evresine aynı zamanda sosyalizm denir. Bu alt evreye sosyalizm denmesi dolayısıyla, üst evreyi anlatmak için de yine komünizm kavramı kullanılmıştır. Böylece komünizm kavramı hem komünist toplumun alt ve üst evresiyle birlikte tamamını anlatmak için, hem de bu toplumun yalnızca üst evresini anlatmak üzere iki ayrı kapsamda kullanılmıştır.

Sınıfsız toplumun bu iki aşaması arasındaki farkı şöyle açıklayabiliriz. Sınıfsız toplumun ilk evresine, sosyalizme varıldığında insanoğlunun binlerce yıllık sınıflı toplum döneminin miras bırakmış olduğu tüm sorunlar henüz tamamen çözülmüş durumda olamaz. Bunlar arasında yalnızca en temel nitelikte olanları, yani sınıflar ve devlet ortadan kaldırılmış durumdadır. İnsanoğlunun genel gelişimi sınıfsız topluma varıldığında da devam edecektir. Temelde üretici güçlerin daha yüksek bir atılımı ve buna eşlik eden bir kültürel dönüşüm sayesinde sınıfsız toplumun

Bu, kadınların ezilmesinin, işçi sınıfı iktidarı aldığı zaman otomatik olarak ortadan kalkacağı anlamına gelmez. Erkek kadın arasında gerçek insani ilişkilerin kurulması için gereken toplumsal koşullar yaratıldığı zaman, sınıfsal barbarlığın psikolojik mirasının üstesinden de nihai olarak gelinecektir. Fakat işçi sınıfı kapitalizmi yıkip, sınıfsız toplum için gereken koşulları hazırlamadıkça, kadınların gerçek kurtuluşu mümkün değildir.

• “Kadınla erkek eşit olamaz” mı?

Sınıflı toplumların yarattığı genel erkek egemen düşüncenin, kadın-erkek eşitliği konusunda en sık başvurduğu argümanlardan biri de kadınla erkeğin doğaları gereği eşit olamayacağı iddiasıdır. Kapitalizm, iş emeğinin sömürsüne geldiğinde, kadınla erkeği hemen her alanda aynı çalışma ortamının içine sürüklemekten geri durmamıştır. Dolayısıyla zekâ, yetenek, beceri gibi konularda, kadınla erkek arasında var olduğu iddia edilen adeta genetik eşitsizliğin hiç de olmadığını bizzat kapitalizm kanıtlamıştır. Ne var ki, bazı feministlerin yapmaya çalıştığı gibi, yaşamı kadınla erkeğin fiziksel güç de dahil olmak üzere her alanda bire bir eşit olduğunu kanıtlamaya çalışan bir yarışa dönüştürmek de bir o kadar yanlıştır. Bu, kapitalizmin emekçi sınıfları burjuva ve küçük-burjuva feminizmi temelinde bölmeye ve sınıf mücadelesinden uzaklaştırmaya çalışırken en sık başvurduğu yollardan biridir. Kadın-erkek eşitliği dendiğinde anlaşılması gereken, kadınlarla erkeklerin her açıdan bir ve aynı olması değil, kelimenin en geniş anlamında tüm dünya nimetlerinden yararlanmada ve kendini özgürce geliştirmede eşit haklara sahip olması, hiçbir ayrımcılığa tâbi tutulmamasıdır. Marksistlerin görevi, temelde fizyolojik farklılıklar olmak üzere birtakım farklılıklar barındırması gayet doğal olan erkek ve kadını, aynı mücadelenin, kapitalizmi yıkma mücadelesinin eşit haklar ve sorumluluklar yüklenen özgür savaşçıları haline getirmektir. Bu mücadeleyi zevkle ve gönüllü olarak sürdüren kadın ve erkek arasında, anlamsız çekişmeler, kıskançlıklar ve yarışlar da olmayacaktır.

• Feminizm çare mi?

Marksistlere göre, her çeşit toplumsal baskının temel nedeni toplumun sınıflara bölünmüşlüğüdür. Birçok feministe göreyse kadının ezilmesi, erkeğin doğasından kaynaklanır. Bu, bilimsellikten tümüyle uzak, statik bir anlayıştır. Erkeklerin doğasında kadınları ezmelerine yol açan bir şey olduğunu iddia etmeye varan bu anlayışa göre, kadınlar erkekler tarafından her zaman ezilmişlerdir ve ezilmeye de devam edeceklerdir. Feminizm, kadın sorununu sınıflar üstü bir sorun olarak ele alıp, kadınla erkek arasındaki çatışma olarak görmektedir. Feminist akımlar ne kadar radikal görünmeye çalışırlarsa çalışsınlar, kapitalist sisteme esaslı bir karşı duruş içinde değildirlir. Sorunun özünü, yani sınıfsal niteliğini kavramaktan aciz olan feminizmin, soruna çare olması da mümkün değildir.

• Tüm kadınların sorunu bir mi?

Kadın sorunu sınıfsal bir sorundur ve insanlığın bir parçası olan kadınlar da sınıflara bölünmüşlerdir. Sınıflı toplumun başlangıcından bu yana var olan kadının ezilmişliği sorunu, her sınıftan kadında farklı farklı yansımasını bulmuştur. Ezilen sınıfların kadınları ezilmişliği ve çift kat sömürüyü had safhada yaşarken, ezen sınıfın kadını bu ezme ve sömürme ilişkisinde erkeğinin saflarında yer almıştır. Bu kapitalist toplumda da aynen geçerlidir. Sınıfların arası açıldıkça, bu sınıflara mensup olan kadınların yaşadıkları sorunlar arasındaki uçurumlar da derinleşmektedir. İşçi sınıfının kadınları en kötü koşullarda ve en düşük ücretlerle ağır bir sömürüye tâbi tutulurken, her türlü eşitsizliğe maruz bırakılırken, işin yanı sıra bir de evin yükünü sırtlanırken, burjuva kadınlar bütün bunlardan uzakta, işçilerin el koyulan artı-değerini kocalarıyla paylaşmakla meşguldürlür.

Birileri günde 12 saat çalışıp, bütün yorgunluğunun yanı sıra çocuklarının, eşinin ve kendi kamının nasıl doyurulacağını düşünmekten uyuyamazken, birilerinin uykusu olsa hangi eşyayı, hangi arabayı, hangi evi alacağına, hangi “restaurant”ta tıknacağına, tatilini dünyanın hangi köşesinde geçireceğine karar verememekten kaçmaktadır.

Sorunun sonunda gelip ekonomiyeye dayandığı kapitalist toplumun gerçekliği böyleyken, kadınların “kadın olmaktan” gelen ortak sorunlarını bulmak da olanaksızlaşmaktadır. Dolayısıyla “bir” olan sorun kadınların değil, emekçi sınıfın kadınlarının sorunudur.

ken, Marksizm yeryüzünde daha iyi bir yaşam için mücadele etmemizi söyler. Marksizm, insanların kendi yaşamlarını dönüştürmek ve insanlığı gerçek itibarına ulaştıracak bir toplum yaratmak için mücadele etmeleri gerektiğine inanır. Bizler, insanların sadece bir hayatı olduğuna ve kendilerini bireysel olarak değil tüm bir insan toplumu olarak bu hayatı güzel ve tatmin edici kılmaya adanmaları gerektiğine inanıyoruz. Yeryüzünde (ve belki gelecekte uzak yıldızlarda da) cenneti kendi ellerimizle kurmak ve tatmak mümkünken, bir öteki dünya cenneti hayaliyle kendimizi avutmak niye?

- İşçi sınıfının iktidarında din yasaklanacak mı?

Marksistlerin din sorununa nasıl yaklaştıklarını yukarıdaki yanıtta açıklıyoruz. Bu genel yaklaşım bir işçi devleti altında da aynen geçerli olacaktır. İşçi devleti altında din devletten tümüyle bağımsız bir niteliğe sahip olacaktır. İşçi devleti, insanların dini inançlarına en ufak bir müdahalede bulunmayacaktır. İnsanlar kapitalist toplumda hiçbir zaman sahip olmadıkları kadar rahat bir biçimde inançlarının ya da inançsızlıklarının gereğini yapma özgürlüğüne sahip olacaktırlar. Sömürenlerin kendi egemenliklerini sürdürmenin bir aracı olarak kullandıkları din, işçi devleti altında bu özelliğinden tümüyle arınacaktır. Her türlü bilimsel eğitimi alma olanağına kavuşacak olan işçilerin dinin gerçek niteliğini kavramaları ve düşüncelerini bilimsel temellerde geliştirebilmeleri mümkün hale gelecektir.

- TC laik bir devlet mi?

Hem İslamcılarının hem de Kemalistlerin iddialarının aksine, TC hiçbir zaman laik bir devlet olmamıştır ve şu anda da değildir. Çünkü laikliğin temel koşulu olan din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması Türkiye’de söz konusu değildir. TC devletinin en önemli kurumlarından birisi, gerek bütçesi, gerek personel sayısı, gerekse de faaliyetinin boyutları açısından birçok bakanlıktan çok daha büyük bir kurum olan Diyanet İşleri Başkanlığıdır. Türkiye’de devlet neredeyse her yönüyle dinin içindedir. 70 binden fazla, maaşlı devlet memuru statüsünde din görevlisi bulunmaktadır. Bu gerçek apaçık ortadayken TC’nin laik olduğunu söylemek kaba bir aldatmacadır. Bunun yanı sıra, okullardaki zorunlu din dersi uygulaması; imam-hatip okullarının bizzat devlet eğitim sisteminin bir parçası olması; üstelik bu temelde bütünüyle Sünni bir İslam yorumunun zorla dayatılması; tüm ülkede Cuma namazlarında, gündemini ve içeriğini siyasi iktidarın ve MGK’nın belirlediği Diyanet fetvalarıyla kitlelerin beyin yıkama işlemlerinden geçirilmesi, vb., laiklik ilkesiyle adeta alay eden gerçeklerdir. Bütün bunlar, laikliği, kadınları kafalarındaki örtüyle devlet dairelerine ve kendi kutsal mekânlarına (Meclis, Cumhurbaşkanlığı Köşkü, Orduya ait alanlar gibi) sokmaya indirgeyen TC’nin, kuruluşundan bu yana dinden elini hiç çekmediğinin göstergeleridir.

- Marksistler türbanın yasaklanmasını savunurlar mı?

Dini, kişilerin kendilerini ilgilendiren bir sorun olarak ele alan Marksistler, insanların inançları gereği başlarını açmaları ya da kapamalarına da hiçbir müdahalede bulunulmaması gerektiğini savunurlar. Devlet daireleri, okullar, hastaneler de dahil olmak üzere, insanlar inançları gereği başlarını örtme hakkına sahip olmalıdırlar. Kimse başını açmaya ya da örtmeye zorlanamaz. Türbanın “siyasi bir simge” olması ya da olmaması da bunu değiştirmez. İnsanlar politik fikirlerini açıkça ya da herhangi bir simgeyle ifade edebilme özgürlüğüne sahip olmalıdır.

Kadın sorunu

- Kapitalizmde kadın sorunu çözülebilir mi?

Kadın sorunu sınıflardan bağımsız olarak ele alınabilecek bir sorun değildir. Marksizm, kadın sorununun da, tıpkı sınıflı toplum, özel mülkiyet ve devlet gibi her zaman var olmadığını, kadınların ezilmesinin toplumun sınıflara bölünmesine bağlı olduğunu gösterir. *Bundan ötürü, kadın sorununun ortadan kalkması da, sınıfların ortadan kalkmasıyla, yani sosyalist devrimle mümkün olacaktır.* Yaşam koşullarında devrimin gerçekleşireceği radikal değişim sayesinde, erkeklerle kadınlar arasındaki ilişkilerde ve onların tüm düşünce ve hareket tarzlarında bir dönüşümün yolu açılacaktır. Böyle büyük bir sıçrama olmaksızın, insan psikolojisinin ve davranışlarının değişiminden söz etmek, aldatmaca olur. *Sosyal varlık bilinci belirler.*

Üretici güçler her kez özel mülkiyetin ve ulus devletin deli gömleğinden kurtulduğunda, hayal edilmemiş bir ekonomik refah düzeyine hızla ulaşmak mümkün hale gelecektir. Korkunun, hırslın, kıskançlığın ve açgözlülüğün egemen olduğu eski zihniyet, onu doğuran maddi koşullar ortadan kalktığı ölçüde yok olacaktır.

daha yüksek aşaması olan komünizme ilerlenecektir. Bu aşamada üretici güçler o denli gelişmiş olacaktır ki, bunun doğuracağı muazzam bolluk sayesinde çalışma bir zorunluluk olmaktan çıkarak artık sadece bir zevk halini alacaktır. İnsanlar büyük oranda zamanlarını ve enerjilerini, kendilerini ve nesillerini özgürce geliştirmeye ve daha yüksek arayışlara adanacaklardır. İşte ancak bu aşamada, insanların toplumdan aldığının ona verdiğiyle orantılı olması ilkesi son bulacak, insanlar topluma verdiği emekten bağımsız olarak tüm ihtiyaçlarını ondan alabilecekler. Böylece, *herkesten yeteneğine göre, herkese ihtiyacına göre* hedefi yaşama geçirilmiş olacaktır. Komünist toplumun ilk aşaması sosyalizmde ise üretici güçlerin bolluk düzeyi henüz mümkün kılamadığı için bölüm ancak *herkese çalışmasına göre* ilkesi temelinde yapılabilir. Bir başka deyişle sosyalizmde orantılılık ilkesi henüz hüküm sürer. Sosyalizmde, çalışabilir durumdaki herkes çalışmak zorunda olacak ve herkes toplumdan çalışmasıyla orantılı olarak alacaktır. Şüphesiz buradaki çalışma, kapitalizmdekinden sonsuz ölçüde farklı bir nitelik taşır. Hem sömürücüler ve hem de onlarla birlikte onların pahalı devleti, bürokrasisi, kapitalizmdeki muazzam israf artık olmadığı için, üretim planlı ve tamamen insanların gerçek ihtiyaçlarına dönük olarak yapıldığı için, sosyalizm üretici güçleri çok daha yüksek düzeyde geliştirir. Böylece sosyalizmde hem ortalama zorunlu çalışma süresi muazzam ölçüde azalır hem de çalışanlara düşen ortalama refah muazzam ölçüde artar.

- 90’larda yıkılan SSCB bir işçi devleti miydi?

Hayır. Çünkü 1920’lerin ortalarından itibaren yaşanan bir bürokratik karşı-devrim süreciyle, SSCB zaten bir işçi devleti olmaktan çıkarak işçi sınıfı üzerinde bir bürokratik despotik diktatörlük haline gelmişti. Burada Stalin önderliğindeki bürokrasi yeni bir sömürücü egemen sınıf düzeyine yükselmişti. Karşı-devrim sürecinin esasen 1930’ların ortalarında tamamlandığını söyleyebiliriz. Dolayısıyla 1990’ların başında yıkılan SSCB, bir işçi devleti olmaktan çoktan çıkmış bir bürokratik diktatörlüktü.

- SSCB’de hiç sosyalizm oldu mu?

Olmadı, zira sosyalizm ancak dünya ölçeğinde gerçekleşebilir. Başlangıçta SSCB’de olan, sosyalizme doğru bir geçiş döneminin başlamasıydı. Ancak bu geçiş dönemi de 1920’lerin ikinci yarısında Stalinist bürokrasinin karşı-devrimiyle son buldu. O günlerden SSCB’nin yıkıldığı 1990’ların başına kadar geçen yaklaşık 60 yıllık dönem ne sosyalizm ne de geçiş dönemi olup, bürokrasinin işçi sınıfı üzerinde farklı türde bir sınıf egemenliği kurduğu bir bürokratik diktatörlük dönemiydi.

- Küba, Çin, Vietnam, Kore sosyalist mi?

Nasıl ki bürokratik karşı-devrimden sonraki SSCB, yani Stalinist SSCB, sosyalist değilse, Küba, Çin, Vietnam, Kore vb. de sosyalist değildir. Yukarıdaki soruda (*SSCB’de hiç sosyalizm oldu mu?*) Stalinist SSCB’nin niteliğine ilişkin olarak söylediklerimiz esas olarak bu ülkeler için de geçerlidir. Ancak bu ülkelerde Stalinist diktatörlüğün kuruluş süreci SSCB’den temel bir farklılık gösterir. SSCB’de öncelikle muzafer bir işçi devrimi gerçekleşmiş ve işçi sınıfı Bolşeviklerin önderliğinde kendi gerçek iktidarlarını kurmuştu. Orada bir Stalinist karşı-devrimle işçilerin bu iktidarı son buldu. Oysa yukarıda sayılan ülkelere başlangıçta dahi bir işçi sınıfı devrimi olmamış, bir işçi sınıfı iktidarı kurulmamış ve dolayısıyla sonrasında da bir karşı-devrimle yıkılmamıştır. Aksine buralarda daha baştan doğrudan Stalinist diktatörlükler kurulmuştur. Bu diktatörlükler temelde bir ulusal kurtuluş mücadelesinin sonucunda, Stalinist SSCB’nin bir süper güç olarak varolduğu dünya şartlarında, onu örnek alma yolunu tutan küçük-burjuva önderlikler tarafından kurulmuşlardır. Ancak sonuç olarak kurulan düzen, ülkeler arasında kimi farklılıklar göstermekle birlikte, belirleyici temel nitelikler açısından aynıdır. Dolayısıyla bu ülkelerdeki düzen de Stalinist bürokratik diktatörlük sınıfına girer.

- Küba’ya haksızlık edilmiyor mu? ABD’nin burnunun dibinde küçücük Küba o Amerikan emperyalizmine karşı kahramanca direnmiyor mu?

Her şeyden önce, bir ülkedeki rejimin karakteri ahlaki ya da duygusal ölçülere göre değil, nesnel sınıfsal gerçekliklere göre belirlenir. Küba konusunda dünya kamuoyunda nispeten daha sempatik bir havanın olması ve Küba toplumunun bazı özgünlükleri nedeniyle, bu ülkeyi istisna etme eğilimi yaygındır. Ancak bu eğilim nesnel gerçeklerden çok, duygulara ve ahlaki yargılara dayanmaktadır. Küba’daki rejimin ve Castro’nun, bir Kore ve Kim-il Sung rejimiyle aynı algılanmadığına şüphe yok. Bu ülkelerdeki sosyal hayatın bazı önemli farklar gösterdiğine de şüphe yok. Ancak bu farklar temeldeki benzerliği ortadan kaldırmamaktadır. Önceki üç soruda da açıklandığı gibi, Küba’da da, ayrıcalıklı bir bürokrasinin işçi sınıfı ve emekçi kitleleri sömürsü temeline dayanan bir Stalinist bürokrasi

tik diktatörlük kurulumudur. Burada da işçiler çalışmakta ve onların artı-emeğine bürokrasi tarafından el konulmaktadır. Burada da işçiler kendi devrimci örgütlülükleri aracılığıyla kendi kendilerini yönetmemektedirler. Neyin, nasıl, ne kadar üretilceğine ve nasıl paylaşılabileceğine onlar kendi demokratik mekanizmalarıyla karar vermemektedirler. Tüm bunlara bürokrasi karar vermektedir. Kısacası üretkenler yönetmemektedirler.

Öte yandan ABD'ye kafa tutmak bir ülkeyi ya da lideri kelimenin Marksist anlamında sosyalist yapmaya yetmez. O ülke ya da liderin kendini "sosyalist" ilan etmesi de yetmez. Tek bir ülkede sosyalist bir toplumun kurulamayacağı hususunu bir kenara bırakacak olursak (bkz. *Tek ülkede sosyalizm olabilir mi?*), bir hareketin ya da ülkenin toplumsal-siyasal niteliğini ancak gerçek sosyal ilişkiler temelinde açığa çıkarabiliriz. ABD'ye kafa tutmaya gelince, bunun, Küba devriminin özünde ABD'ye karşı verilen bir ulusal kurtuluş mücadelesi biçiminde gerçekleşmiş olması nedeniyle bir yandan tarihsel, bir yandan da mevcut durum itibarıyla bürokrasinin kendi egemenliğini koruma kaygısıyla alâkalı nedenleri vardır. Esasen Stalinist Küba bürokrasisi, gerek Amerikan gerek Avrupa emperyalizminin ülkeye yatırım yapması vs. için hem halihazırda önemli tavizler vermiş durumdadır hem de sık sık ilan edildiği üzere daha fazlasını da vermeye hazırdır. Aslında buradaki durumun Çin'deki durumdan özde bir farkı yoktur. Sorun şu ki, emperyalist burjuvazi Küba'yı Çin kadar önemli bir ekonomik unsur olarak görmemektedir. Bu da başta Fidel Castro olmak üzere Küba bürokratlarının zaman zaman daha sosyalist görünümüyle demeçler vermesine yol açmaktadır.

Dünya devrimi, tek ülkede sosyalizm

• Tek ülkede sosyalizm olabilir mi?

Olamaz. Çünkü işçi sınıfı dünya ölçeğinde kapitalizmi tasfiye etmeden sosyalizme varılamaz. Stalinist diktatörlüklerin Marksizmi çarpıtarak savundukları "tek ülkede sosyalizm" in kurulabileceği iddiasına gelince, bunun yanıtı bizzat yaşam tarafından verilmiştir. En güçlü pratik kanıt SSCB ve diğerlerinde yaşanan deneyimlerdir. Bu ülkelerdeki egemen bürokrasilerin hepsi tek ülkede sosyalizm anlayışını savunuyor ve kendi ülkelerinde sosyalizmin kurulmuş olduğunu iddia ediyorlardı. Bunların çöküşü olması "tek ülkede sosyalizm" in de olamayacağını tescillenmesidir. Teorik açıdan ise bu zaten çok önceden Marx tarafından ortaya konmuştu. Ve Marksistler ta ki Stalin'e kadar bunu böyle bilmiş, böyle savunmuşlardı. Ancak Stalinist bürokrasinin bir karşı-devrimle iktidara yükselme süreci içinde, bu temel ilke tahrir edilerek tersine çevrildi ve Stalinist komünist partiler aracılığıyla sonraki tüm kuşaklara böyle belletildi.

• Tek ülkede sosyalizm olamaz ise, tek ülkede devrim de mi olamaz?

Tek ülkede sosyalizm kurulamaz, ama devrim olur, olmuştur da. İki şey aynı değildir. Tek tek ülkelerde işçi sınıfı devrimle iktidara yükselebilir, bir işçi sınıfı demokrasisi anlamına gelen kendi egemenliğini kurabilir, ve böylece sosyalizme doğru bir geçiş dönemini başlatabilir. Ancak bu geçiş döneminin tek ülkenin sınırları içinde tamamlanması mümkün değildir. Bunun olabilmesi için diğer ülkelerde de işçi sınıfının devrim yaparak iktidara gelmesi ve sürecin dünya çapına yayılması gerekir. İşte ancak o zaman sosyalizme varılabilecektir.

• Dünya devrimi ve tek ülkede sosyalizm anlayışı birbiriyle bağdaşır mı?

Bağdaşmaz. Bunu anlamak zor değildir. Zira eğer sosyalist toplum tek bir ülkenin sınırları içinde kurulabiliyorsa, ne diye bir dünya devrimine ihtiyaç duyalım. Dünya devrimini isteyen tek ülkede sosyalizmi isteyemez, ya da tersi. Tek ülkede sosyalizmin olabileceğini savunan kişinin, dünya devriminden söz etmesi inandırıcı olmaz. Dünya devrimi nesnel ve gerçek bir olanaştır, tek ülkede sosyalizm ise gerçekleşmesi asla mümkün olmayan gerici bir ütopya.

• Devrim tüm dünyada "aynı anda" mı olacak?

Eğer bu "aynı anda" kavramından tarihsel ölçekte bir eşzamanlılık değil de, gündelik yaşamda alışıldığı anlamda bir zamandaşlık anlaşılırsa, böyle bir şeyin gerçekleşme olasılığı elbette yoktur. Ancak işçi devriminin yaşayabilmesi, yani yayılabilmesi için ayrı ayrı ülkelerdeki devrimlerin az çok süreklilik arzeden bir süreç içinde gerçekleşmesi gerekir. Kaldı ki bu nesnel açıdan da güçlü olan olasılıktır, zira dünya kapitalist sistemi bunun için gereken

çı sınıfının ezen ve ezilen ulusa mensup kesimlerini birbirinden uzaklaştırmaz. Tersine, işçi sınıfının bu farklı kesimleri ancak bu sayede siyasal bakımdan benzer bir konuma ulaşabilir ve asıl sorunun kapitalizm olduğunu, emperyalist-kapitalist dünya sistemi yıkılmadıkça, her türlü ekonomik eşitsizliğin yeniden ve yeniden üretilceğini kavramaya daha açık hale gelirler.

• Ezilen ulus milliyetçiliği ile ezen ulus milliyetçiliği bir tutulabilir mi?

Milliyetçilik burjuva ideolojisidir. Ne var ki bu gerçekten kalkarak, ezilen ve ezen ulus milliyetçiliğini aynı kefeyle koymak büyük bir yanıltır. Çünkü ezen ulus milliyetçiliği, egemen ve ezen bir devletin tüm toplum üzerindeki baskısının bir kılıfı durumundadır. Gerçekte var olmayan bir ulusal çıkarlar söyleminin üzerinde şekillenir ve bütünüyle sahtekârlıktır. Bu tür bir milliyetçilik hâlihazırdaki kapitalist bir devleti savunduğundan tümüyle gerici. Oysa ezilen ulusun milliyetçiliği, bir ulusun ezilmesi ve tahakküm altında tutulması gerçekliğini dışa vurur. Ezenlere ve egemenlere dönük bir başkaldırının ifadesidir. Tıpkı 1789 Fransız devriminde olduğu gibi, ezilen ulusun milliyetçiliği *gecikmiş bir burjuva demokratik devrimin* ideolojisi olarak hizmet eder. Gecikmiş, geçmişten miras kalmış ve tarihsel ilerleyiş içinde henüz ulaşılmamış bir hedefi önüne koyması bakımından gerici değil, görelî bir ilerici rol oynar.

• Ezilen ulusun mücadelesi sosyalist bir mücadele olmak zorunda mıdır?

Ezilen ulusların kurtuluş mücadelesi, kendi doğası gereği, bir ulus devletin kurulması hedefiyle sınırlıdır. Bu hedefin kendisi sosyalist bir hedef değildir. Buna rağmen tarihsel açıdan ileri bir adım olduğundan ilerici bir hedeftir. Ulusal hareketler, özünde burjuva demokratik hareketlerdir ve işçi sınıfının desteğini hak ederler. İşçi sınıfı, ulusal hareketleri sosyalist olduğu için ya da sosyalist hedefleri gözetmesi koşuluyla desteklemez. Türlü bahanelerle, sosyalist olmadıkları vb. gerekçesiyle ulusal kurtuluş hareketlerini kötüleyenler, gerçekte kendilerinin birer sosyalist değil şovenist olduklarını dışa vurmuş olurlar. Sosyalizmle bir ilişkisi olmamasına rağmen, ulusal kurtuluş hareketleri yine de işçi sınıfının çıkarına olabilir. Çünkü, ulusal sorunun varlığı, hem ezen ulusun hem de ezilen ulusun işçilerinin gözünde, asıl olanın işçi sınıfının kapitalist düzeni yıkmayı hedefleyen mücadele birliği olduğu gerçeğinin gölgelenmesine yol açmaktadır. Dahası, ezilen ulus emekçilerinin bu talepler etrafında ayağa kalkması, işçi sınıfının önderliği altında gerçek kurtuluş ve özgürlük savaşımına, yani toplumsal devrime yönelme olanağı da yaratmaktadır.

Din sorunu

• Marksistler din sorununa nasıl yaklaşır?

Marksistler, herhangi bir doğaüstü varlığın olmadığını kanıtlayan felsefi materyalizme dayanırlar. Yaşam ve evren için bu türden "ilahi" açıklamalara gerek yoktur, özellikle de günümüzde. Bilim, insanın milyonlarca yılda geliştiğini ve yaşamın kendisinin inorganik maddelerden evrildiğini ispatlamış durumdadır.

Felsefi bakış açısından Marksizm dinle bağdaşmaz olsa da, bizler dini bastıran veya yasaklayan her düşünceye karşı çıkarız. Bireyin herhangi bir dinsel inanca sahip olma ya da inanmama özgürlüğünü savunuruz. Bizim söylediğimiz, dinle devlet arasında köklü bir ayrılık olması gerektirir. İmamlar devlet görevlisi olmaktan çıkarılmalı, dinsel kurumlar devlete bağlı olmamalı, Diyanet İşleri Başkanlığı lağvedilmeli, devlet dini eğitim vermemeli, kimlik kartlarından din hanesi kaldırılmalıdır. İnsanlar eğer dinsel etkinliklerini yürütmek istiyorlarsa, ibadet yerlerini yalnızca cemaatin katkılarıyla desteklemelidirler. Herkes istediği dini savunmakta ya da dinsiz olduğunu açıklamakta özgür olmalıdır.

Dinin çağımızın temel sorununu gizlemesine izin verilmemelidir. Bizim ilk ve en önemli görevimiz, insanı köle haline getiren sermaye diktatörlüğüne son vermek isteyen herkesi mücadele içinde birleştirmektir. Marksistler, dindar olanlar da dahil tüm işçileri kapitalizme karşı mücadeleye katmak için uğraş vermemelidirler. Bizler bu işçilerle aramıza engeller dikmeyiz, aksine sınıf mücadelesine etkin bir şekilde katılmaları için onları teşvik ederiz. İnanan bir işçinin, sosyalizm için mücadele vermeye istekli olduğu ama dini terk etmek istemediği durumlarda kesinlikle onu dışlayıcı bir tavır almaz. Lenin'in de açıkladığı gibi Marksistler, "işçilerin dinsel inançlarına karşı yapılan en küçük hakaretin dahi kesinlikle karşısındadırlar."

Felsefi materyalizmin gerçek simgesi olan yaşam sevgisinin, yaşadığımız dünyayı değiştirmek ve insanların yaşamlarını iyileştirmek için tutkulu bir arzuya yol açması gerekir. Din bizlere gözlerimizi göklere dikmemizi öğretir-

da bir küreselleşme, yani tüm dünya insanlığının bolluk ve barış içindeki hudutsuz bir birliği ve kardeşliği, tam da kapitalizmin nefesinin yetmeyeceği şeydir. Bunun olması için kapitalizmin ortadan kaldırılması gerekmektedir ve bunu başarabilecek olan tek güç de dünya işçi sınıfıdır.

• Ulus-devlet bitti mi?

Küreselleşmeci ideolojinin (Globalizm) temel yalanlarından biri burada yatmaktadır. Tıpkı diğer alanlarda olduğu gibi, bu alanda da burjuva ideolojisi olgulara diyalektik bir biçimde bakamaz. Olguların birbirleriyle çelişik yönlerinden biri diğerine nazaran öne çıkartılır. Olgunun diğer yönü tümüyle ihmâl edilir. Bir kez gerçekliğin çelişik karakteri göz ardı edildiğinde, artık tüm nesnel gelişme yönü tek taraflı abartılmaya, süreçler olup bitmiş sonuçlara indirgenmeye başlanır. Eğilimler tek yanlı mutlaklaştırılır.

Kapitalizm, dünyanın ekonomik bütünleşme eğilimini daha başından itibaren içinde barındırır. Bu eğilim, emperyalizmin başlangıcı olan 20. yüzyılla birlikte daha belirgin bir görünüm almıştır. Günümüzde artık gerçekten de bir dünya ekonomisinden bahsedebiliyoruz. Bu durum kaçınılmaz olarak siyaset ve hukuk alanı üzerinde de bir baskı oluşturuyor. Bu alanda da bir uluslararasılaşma eğilimi kendisini hissettiriyor. Ancak kapitalizmin dünyayı ekonomik olarak birleştirme eğilimi, dünyayı siyasi olarak da birleştirebileceği anlamına gelmiyor. Burada karşısına ulus-devlet engeli çıkıyor. Tüm burjuva ideologları bu engelin artık aşıldığını söylüyor olsalar da gerçek asla bu değil. Bu engeli kapitalizm aşamaz. Onun temel çelişkilerinden biri budur. Ama çelişki, hareketin kaynağıdır, onun itici gücüdür. İşte tam da bu nedenle, kapitalizm bir yandan ulus-devleti siyasal olarak da aşmaya dönük birtakım kısmi adımlar almaya çalışıyor, diğer yandan da attığı her adımda tökezleyip kurduğu sözde birliklerin dağılma, parçalanma tehdidiyle yüzyüze geliyor. Biz Marksistler, bu olguyu da, diğer tüm olgular gibi, kendi çelişkisi içerisinde ele almak zorundayız. Her iki eğilim de vardır ve birbirleriyle çatışma halindedir. Ve tam da bu çatışmalı yapısı, kapitalizmi gitgide kendi sonuna doğru sürükliyor. Ama o, hiçbir zaman ulus-devleti ortadan kaldıramayacak. Bu deli gömleğinden insanlığı kapitalizm değil, işçi sınıfının devrimci mücadelesi kurtaracak.

Ulusal sorun

• Ulusal sorun nedir, ne değildir?

Ulusal sorun, bir ulusun bir başka ulusun egemen sınıfları tarafından baskı ve egemenlik altında tutulmasından kaynaklanan siyasal bağımsızlık sorunudur. Bu sorunun çözümü, ezilmekte ve egemenlik altında tutulmakta olan ulusun kendi devletini kurma hakkına dayanır. Ezilen ulusların mücadelesi 20. yüzyılın özellikle ikinci yarısında dünya politikasında önemli bir yer tutmuştur. Bu mücadeleler sonucunda birçok ezilen ulus, bağımsız bir devlet kurarak bu sorunu çözmüştür. Ulusal farklılıklardan kaynaklanabilecek gerilimlerin emperyalist-kapitalist güçler tarafından kullanılmasıyla patlak veren çatışmaların ortadan kaldırılabilmesi ise ancak kapitalist sistemin yıkılmasıyla mümkün olabilecektir. Ulusal kurtuluş mücadeleleri Marksistler açısından meşru mücadelelerdir, çünkü tarihsel olarak haklı bir talep etrafında şekillenmektedir.

• Ulusların kendi kaderini tayin hakkı (UKKTH) nedir?

Ulusların kendi kaderini tayin hakkı, esas olarak ezilen ulusun bağımsız bir devlet kurma hakkıdır. Bu hak bu açıklığıyla konmadığı sürece, hem ezen ulusun egemenleri tarafından hem de ezilen ulusun mülk sahibi sınıfları tarafından çarpıtılmaya açık hale gelir. Marksistler ezilen ulusların kendi kaderini tayin hakkını, sulandırmaksızın, yani onların dilerse ayrı devlet kurmalarını kabul kapsamında desteklerler. Bu hakkı hangi biçimde kullanacağı ezilen ulusun iradesine bırakılmalıdır. Ulusal sorun, ezilen ulus ayrılma ve bağımsız bir devlet kurma hakkını elde edinceye kadar gerçekte çözülmeden kalır. Kültürel vb. tavizlerle çözüldüğü iddia edilen ulusal sorunların kısa bir süre sonra çok daha şiddetli bir temelde patlak vermesi bunun kanıtıdır. Ayrılma ve kendi devletini kurma hakkı tanımaksızın, ezilen ulusa eğitimde vb. kendi dilini kullanma, kültürel özerklik gibi bazı tavizler vererek ulusal sorunu çözmeye iddiası bir burjuva aldatmacasıdır.

• Enternasyonalizmle UKKTH çelişir mi?

Tam tersine, bir başka ulusun kölece bir boyunduruk altında tutulmasına sessiz kalan bir işçi hareketi enternasyonalist değil, şovenist bir temelde şekillenmiştir. Ezen ulus milliyetçiliğine karşı savaşım vermeyen bir enternasyonalist yaklaşımdan söz edilemez. Ezilen bir ulusun bağımsız devlet kurma istemini gerçekleştirmesi, iş-

maddi zemini döşemiş bulunmaktadır. Eğer tek tek ülkelerdeki devrimler arasında çok uzun fasılalar girer, süreçte büyük kopukluklar olursa, o zaman bu ülkelerdeki devrimlerin hayatta kalması giderek imkansızlaşır.

Stalinizm

• Stalinizm diye bir şey var mıdır, varsa nedir?

Vardır. Sovyetler Birliği'nde 1920'lerin ortalarında işçi sınıfı, bürokrasinin karşı-devrimiyle iktidarı kaybetmiş ve böylelikle Ekim Devrimiyle kurulmuş olan işçi sınıfının egemenliği son bulmuştu. Bu karşı-devrimle işçi sınıfının egemenliğinin yerini bürokrasinin egemenliği almıştır. Bu egemenlik işçi sınıfının sömürsüne ve ezilmesine dayanıyordu. Ancak kapitalizmden de farklı bir egemenlik türüydü. İşte Stalinizm kavramı her şeyden önce bu yeni bürokratik egemenlik sistemini ve bu sistemin kendine özgü ideolojisini anlatmaktadır. Neden Stalin'in adından kaynaklanan bir kavram gerekmiştir? Çünkü bu yeni peyda olan bürokrasinin mutlak lideri ve oluşturulan ideolojinin de başlıca mimarı Stalin'di. Bu yeni olguyu anlatacak kavramın da Stalinizm olmasından daha doğal bir şey olamazdı. Tıpkı Marksizm, Leninizm, Bonapartizm, Bismarkizm, Kemalizm vb. kavramlarında olduğu gibi.

• Stalinizm sorunu bir kişi sorunu mudur?

Hayır değildir. Stalin olmasaydı Mtalın diye biri olurdu. Önemli olan bir siyasal olgu ve eğilim olarak **Stalinizmi** doğru anlamak ve mahkum etmektir. Ama öte yandan bu, kişi olarak Stalin'i es geçmemiz gerektiği anlamına da gelmez. İşçi sınıfının davasına samimiyetle bağlı olan her sosyalist bilmelidir ki, Stalin işçi sınıfının düşmanı karşı-devrimci bürokrasinin en önde gelen elebaşıydı.

• Stalin Lenin'in devamı mıdır?

Asla! Aksine Stalin Lenin'in karşı-devrimci inkârdır. Lenin'in temsil ettiği ne kadar devrimci değer varsa Stalin bunların hepsini ayaklar altına almıştır. Bir insanlığın yetiştirdiği en katıksız devrimcilerden biri, diğeri ise karşı-devrimcidir. Şüphesiz Stalin daha en başından itibaren bir karşı-devrimci değildi. Ama o zaman da o *Stalin* değildi. Onu, bildiğimiz Stalin yapan, liderlik ettiği karşı-devrimdir.

Enternasyonalizm

• Enternasyonalizmden ne anlaşılmalıdır?

Enternasyonalizm en basit ifadeyle nasyonalizmin, yani milliyetçiliğin zıddıdır. Onu şu ya da bu biçimde milliyetçilikle bağdaştırma yolunda atılmadık takla kalmadıysa da gerçekte bu iki şey birbirine taban tabana zıttır. Enternasyonalizm dediğimiz zaman bizim anladığımız işçi sınıfı enternasyonalizmidir. İşçi sınıfı tüm dünya üzerinde çıkarları ortak olan evrensel bir sınıftır ve varlığı ve mücadelesinin özü enternasyonalisttir. İşçi sınıfı enternasyonalizmi, her ülkedeki işçi sınıfının en başta kendi ülkesindeki egemen sınıf olmak üzere tüm dünya burjuvazisine karşı ortak mücadelede kendisini daima tek bir dünya işçi sınıfı ordusunun parçası olarak görmesidir. Ve bunun da en yüksek ifadesi, diğer ülkelerdeki sınıf kardeşleriyle birlikte uluslararası düzeyde örgütlenmesidir. Bu nedenle işçi sınıfı enternasyonalizmi, halkların kardeşliğinden söz etmekten, uluslararası dayanışma çağrılarını yapmaktan ya da hatta ezilen ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını tanımaktan daha fazlasını ifade eder. Bir ülkenin işçileri başka bir ülkenin işçilerine karşı kendi ülkesinin burjuvalarıyla hangi şekilde olursa olsun işbirliği ya da ittifak yapıyorsa, bu işçiler enternasyonalizm ilkesine aykırı davranıyorlar demektir.

Öte yandan enternasyonalizm, işçi sınıfı açısından, olmasa da olur kabilinden bir süs, ya da tali bir sorun veyahtut keyfi bir tercih değil, nesnel temeli olan bir zorunluluktur, vazgeçilmez bir ilkedir. Tüm tarihsel deneyimin kanıtıladığı gibi, işçi sınıfının kurtuluş mücadelesi, ancak ve ancak enternasyonalizm ülküsüne bağlı kaldığı ölçüde başarı elde etmiştir.

• İşçi sınıfı neden doğası gereği enternasyonalist olmak zorundadır?

Çünkü kapitalizm organik bir dünya sistemidir ve dünya çapında bir işbölümü temeline dayanır. Nasıl insan vücudunu parçalara ayırmak ve her bir parçaya sanki bunlar kendi başına bir vücutmuş gibi davranmak mümkün değilse, aynı şekilde kapitalizmi de yapay biçimde kendi kendine yeterli ulusal parçalara ayırmak mümkün değildir.

Özellikle günümüzde bunu anlamak çok daha kolaydır. Toyota fabrikasındaki işçilerin grev yaptığını düşünelim. Bu grevin başarılı olması için, Toyota'nın diğer ülkelerdeki çalışanlarının da bu greve destek vermesinin ne denli önemli olduğunu anlamak zor değildir. Basit bir grev için dahi bu böyleyken diğer tüm mücadele biçimleri için daha da fazlasının gerektiği aşikardır. Bu nedenle işçiler uluslararası düzeyde örgütlenmeli ve uluslararası düzeyde saldırı burjuvaziye karşı aynı zeminde karşı koymalıdır. Herhangi bir ülkenin işçileri bir devrimle iktidara geldiklerinde dünyanın tüm burjuvaları birlik olup bu devrimi boğmak için ellerinden geleni yapmayacaklar mıdır? Ve bunu engellemenin en etkili yolu tüm o ülkelerdeki işçilerin kendi burjuvalarına karşı mücadele etmesi değil midir?

• İşçi sınıfının vatani var mıdır?

Vatan kavramı özü itibarıyla burjuva bir kavramdır. Ulus-devleti anlatır. Dünyanın burjuvaları, şurası senin burası benim, şuradaki işçileri sen sömür buradaki işçileri ben sömüreceğim diyerek yeryüzünü kendi aralarında parsellemişlerdir. İşte onların vatan dedikleri şey, çitlerle çevirip kendi çöplükleri ilan ettikleri topraklarda oluşturdukları düzendir. İşin esası düşünülecek olursa bu ulusal çitlerin işçi sınıfı için bir anlamı yoktur. İşçi sınıfının havaya, suya, toprağa, ekmeğe, barınmaya, giyinmeye, sağlığa, eğitime vb. sayısız şeye ihtiyacı vardır, ancak ulusal çitlerle birbirinden yalıtılmaya, birbirine yabancılaştırılmaya ve düşmanlaştırılmaya hiç ihtiyacı yoktur. Aksine ona gereken tüm yeryüzünde el ele verip birlikte üretmek ve nimetleri kardeşçe paylaşmaktır. Ulusal egoizm işçi sınıfının doğasına aykırıdır. Bu nedenle *Komünist Manifesto*'da dendiği gibi işçilerin vatani yoktur. Ya da bir "vatani" varsa eğer, bu ayırmsız tüm dünyadır.

• Yurtseverlik nedir? Milliyetçilikten farklı bir şey midir?

Değildir, öz olarak aynı şeylerdir. Yurtseverlik yalnızca milliyetçiliğin daha şirin bir kılıfı sunuluşudur. Genellikle milliyetçiliğe sol ya da ilerici bir kılıf bulmaya çalışanlar, yurtseverlik kavramını kullanırlar. Solda yaygın olan kabule göre milliyetçiliğin haklı ya da meşru olanı yurtseverliktir. Belirli koşullarda milliyetçiliğin haklı ve meşru bir temeli olduğu doğrudur. Bu da ancak henüz kendi ulus-devletini kurmamış ve mücadelesi genelde ilerici bir nitelik taşıyan ezilen uluslar durumunda söz konusudur. Kürt halkı ya da Filistin halkı gibi. Bu bakımdan Marksizm ezen ulus milliyetçiliği ile ezilen ulus milliyetçiliği arasında temel bir ayırım yapar. Ancak milliyetçilik yerine yurtseverlik kavramını kullananların büyük bölümü hiç de masum değildir. Onlar kendi sinsi milliyetçiliklerini gizlemek için daha şirin görünümlü yurtseverlik kavramının ardına sığınır. O nedenle Marksistler bu tür kavram oyunlarına prim vermezler. Ayrıca Marksistler, belirli koşullarda milliyetçiliği meşru bir nitelik taşıyan ezilen ulusa mensup olsalar bile, ideolojik olarak bu milliyetçiliğe de prim vermezler. Kendi dünya görüşlerine, hangi şekil altında olsun ulus milliyetçiliğinin zerresini dahi buluşturamazlar. Aksine onlar ulusal kurtuluş mücadelesinin içinde kendi bağımsız enternasyonalist perspektifleriyle yer alırlar, mücadeleyi toplumsal kurtuluşa büyütme çalışırlar.

Kapitalizm ve işçi sınıfı

• Kapitalizmde işçiler emeklerinin karşılığını alabilirler mi?

Kapitalizmde, işçinin patrona sattığı şey emek değil emekgücüdür. Yani çalışabilmesi, bir iş yapabilmesi için gerekli fiziksel, ruhsal, entelektüel yeteneklerinin tümüdür. Bir başka deyişle işçi, fiili çalışmasını yani emeğini değil, çalışma yeteneğini satar. Ve her satışta olduğu gibi burada da, bir kez satış gerçekleşikten sonra artık satılan şey satanın değil alanın malı olur. Alıcı bu aldığı malı istediği gibi kullanmakta serbesttir. İşçi bir işgününün başlangıcında bu yeteneğini patrona satmakla, artık bu yeteneği üzerindeki her türlü hakkını da kaybetmiş olur. Emekgücünün diğer metallerden çok özel bir farkı vardır. Bu meta tüketildiğinde, ona ödenen bedelden çok daha fazlasını üretilme yeteneğindedir. Yani moda deyişle, bir koyup üç almanızı sağlayan tek meta emekgücüdür. Patron işçiye çalıştırdıktan sonra, onun ürettiği değer (ki *emeğin değeri* denilen şey budur) bir kısmını ona ücret olarak geri öder, diğer kısmını da kâr olarak kendi cebine indirir. İşte sömürü buradadır. İşçi emeğinin karşılığını değil, en iyi durumda yalnızca emekgücünün karşılığını almış olur. Emeğin değeri ile emekgücünün değeri arasındaki bu fark sömürücü patronun cebine gider. Bu nedenle patronun kârı sınırlanmadıkça, yani sömürü son bulmadıkça, işçinin emeğinin karşılığını alması mümkün değildir. Patronun kârının sınırlanabilmesinin tek yolu ise, emekgücünün alınıp satılan bir meta olmaktan çıkarılmasıdır. Ancak bunun da sağlanabilmesi için, üretim araçlarının patronların ellerinden alınıp, emekçilerin denetimine sokulması gerekir. Bunun anlamı kapitalist özel mülkiyete son vermek, yani kapitalizmi yıkmaktır.

bir ideoloji haline getirilmesidir. Küreselleşme, altında yatan nesnel eğilim itibarıyla *gerçek*, ama onun çarpıtılmış tek yanlı bir resmedilişi olan ve aynı adı taşıyan ideoloji bakımından *sahtedir*. Onun bu iki yönü, çelişik niteliği, özellikle solda kafa karışıklığına ve yanlış görüşlere yol açmaktadır. Çoğunlukla rastlanan durum, kapitalistlerin sahte ideolojisine karşı çıkma saikiyle, alta yatan gerçek nesnel eğilimin varlığını inkâr etmektir.

Küreselleşme kavramının gerçekliği, temelde ulusal ekonomilerin bütünleşerek bir dünya ekonomisi yaratma eğilimidir. Bir başka ifadeyle bu, uluslararası işbölümünün gelişmesidir. Şüphesiz bu eğilim yeni bir şey değildir ve Marksizmin kurucularının daha o zamanlar işaret ettikleri gibi kapitalizmin erken dönemlerinden itibaren mevcuttur. Ancak bu eğilim kapitalizmin gelişimi içinde giderek derinleşmiş ve farklı biçim ve aşamalardan geçmiştir. Önceleri, dünyayı daha önce görülmemiş genişlik ve hacimde bir ticaret ağıyla birleştirme biçiminde işlerken, 20. yüzyılın başıyla birlikte bunun yanı sıra bir mali sermaye yayılması ortaya çıkmıştır. Kabaca son çeyrek yüzyılda ise, özellikle iletişim ve lafazan alanlarında devrimsel atılımlara yol açan teknolojik gelişmelerin de itici gücüyle, bizzat üretim sürecinin uluslararasılaşmasında daha önceki dönemlerle kıyaslanmayacak gelişmeler yaşanmıştır. Yani uluslararası işbölümü genel eğilim olarak son yıllarda çok daha fazla yaygınlaşmış ve derinleşmiştir. Bir ürünün vücudunda gelmesine katılan ülke sayısı genel olarak geçmişe göre çok daha fazla artmış ve bu ürünlerin yeryüzündeki yaygınlığı da aynı şekilde artmıştır. Tüm bunlar ve uzantısı olan sayısız olgu ve eğilim dünya üzerindeki insanların kaderlerini birbirlerine hiç olmadığı kadar yakından bağlamıştır. Özetle, bugün geçmişe göre çok daha derin ve yaygın bir uluslararası işbölümüne dayanan, karşılıklı etkileşim ve bağımlılığın çok daha fazla artmış olduğu, çok daha entegre bir dünya ekonomisi mevcuttur. Bunun anlamı, dünyanın herhangi bir ucundaki gelişmelerin diğer yerleri etkileme gücünün geçmişe göre olağanüstü ölçüde artmış olmasıdır. İşte küreselleşmenin, ekonomik temel anlamında gerçek olan yönü kabataslak bir anlatımla budur.

Öte yandan bu ekonomik temele bağlı olarak baş gösteren başka olgu ve eğilimler de bulunmaktadır. Temeldeki ekonomik entegrasyon eğilimi siyasal ve hukuksal alanda da bir entegrasyonu dayatmaktadır. Bu da ulus-devletleri var eden birtakım özelliklerin altındaki toprağın zayıflamasına yol açmaktadır. Örneğin giderek yaygınlaşan gümrük birlikleriyle ulusal gümrük duvarlarının etkinliğinde genel düzeyde bir azalma gözleniyor. Yine uluslararası hukuki düzenlemelerin ulusal hukuk üzerindeki belirleyiciliğinde gözle görülür bir artış var. Özellikle iktisadi faaliyetlere ilişkin hukuki düzenlemelerde, uluslararası sermayenin yeryüzünde dingsinsiz dolaşabilmesi için giderek artan ölçüde bir uluslararası hukuk oluşturulmaya çalışılıyor. Yine bir diğer önemli eğilim de, özellikle iletişim araçlarının muazzam atılımıyla, sosyal planda da ulusal ve yerel içe kapanıklığın ve bu temelde yükselen dar kafalılığın nesnel zemininin daha büyük bir hızla aşınmaya başlamış olmasıdır. İnsanlar artık dünyanın başka yörelerinde başka insanların varlığından, nasıl yaşayıp, neler yaptığından, ne gibi benzerlik ve farklılıkları olduğundan eskiye göre daha fazla haberdarlar, vb.

Ancak buraya kadar anlatılanlar madalyonun sadece bir yönünü oluşturuyor. Tüm bu eğilimler hiç de pürüzsüz, sorunsuz ve çelişkisiz işlemiyor. Aksine tam da kapitalizm altında yaşıyor olduğumuz için, temeline baktığımızda olumlu ve ilerici olan bu eğilimler, mantıki sonuçlarına ulaşamıyorlar. Kapitalizmin kendi çelişkilerinden kaynaklanan ters yönde eğilim ve engellerle sakatlanıyor ve insanlık için ilerletici işlevlerini ya yerine getiremiyorlar ya da bunu ancak kısmi ve hatta yer yer zararlı sonuçlara yol açacak şekilde yapıyorlar. Örneğin ekonomik entegrasyon eğilimi, değişik kapitalist kesimlerin zarar gören kısmı çıkarları nedeniyle çeşitli düzeylerde sık sık baltalanıyor. Öncelikle bu entegrasyon eğilimine paralel bir bloklaşma eğilimi görülmekte. Bir taraftan kaldırılan gümrük duvarları, bloklar arası düzlemde güçlendirilmeye çalışılabilir. Bir yandan ulus-devletler bazı fonksiyon ve yetkilerini uluslararası kurumlara devrediyormuş gibi görünürken, diğer yandan ulus-devletin toplum üzerindeki baskıcı varlığını güçlendiren yeni baskıcı düzenlemeler getiriliyor. Bir yandan sermayenin, malların ve hizmetlerin serbest dolaşımının önündeki engeller kaldırılırken, diğer yandan insanların dolaşımının önüne görülmemiş engeller çıkarılıyor. Göçmenlere ve mültecilere karşı giderek artan ölçüde baskıcı önlemler getiriliyor. Olağanüstü ölçüde gelişen ve derinleşen uluslararası işbölümü sayesinde ihtiyaçların üretimi giderek daha kolay ve daha az maliyetli hale gelirken, ulaşım ve iletişim sayesinde bunların tüm yeryüzüne ulaşmasının maddi koşulları olağanüstü gelişirken, sefalet ve eşitsizlik giderek artıyor, vb.

İşte küreselleşme ideolojisi dediğimiz şey, bu çelişkili sürecin içindeki olumlu eğilimleri kapitalistlerin çıkarları doğrultusunda tek yanlı olarak abartmakta, olumsuz eğilimleri gözlerden saklamakta ya da türlü yalanlarla inkâr etmekte, böylece kapitalist sistemi yücelten bir resim ortaya koymaktadır. Bu ideolojinin sözcüleri küreselleşmenin tüm dünyaya refah, mutluluk ve barış getireceği yalanını pompalıyorlar. Gerçek şudur ki, refah, mutluluk ve barışın maddi temelleri her geçen gün gerçekten de gelişirken, kapitalizm yüzünden bunlar her geçen gün daha da uzaklaşıyorlar. İşin doğrusu, kapitalizm şişeden çıkardığı cine söz geçirmekten acizdir. İşte bu nedenle, gerçek anlam-

sel savaşlar asla birbirlerinden yalıtık münferit savaşlar değildir. Bunların hepsi, sahnedekiler kimler olursa olsun, temelde büyük güçlerin kavgasıdır. Bu sürecin giderek daha keskinleştiği ve daha büyük çaplı kavgalara doğru ilerlediği şüpheye yer bırakmayacak denli açıktır.

• Büyük devletlere karşı küçük devletlerden yana tavır takınmak doğru mudur?

Marksistlerin savaş yaklaşımı tarzı, tüm burjuva ve küçük-burjuva siyasetlerden farklıdır. Marksistler, savaşları esasen haklı ve haksız savaşlar olarak ikiye ayırırlar. Bu savaş kimin başlattığından, ilk saldırının kim olduğundan, savaşan taraflardan hangisinin daha güçlü ya da güçsüz olduğundan vb. hareket ederek soruna yaklaşmazlar. Marksistler açısından haklı savaşlar vardır ve bu tür savaşlarda haklı olanın yanında yer almak, onun kazanması için mücadele etmek gerekir. Çağımızda asıl olarak iki tür haklı savaş bulunmaktadır. Birincisi ve esas olanı, işçi sınıfı ve emekçilerin, sömürücü sınıflara karşı devrimci savaşlarıdır. İkincisi ise, bir başka devlet tarafından sömürge durumda tutulan, ulusal-siyasal bağımsızlık hakkından mahrum bırakılmış ezilen ulusların, kendilerini ezen ve ulusal tahakküm altında tutanlara karşı yürüttükleri savaşlardır.

Fakat buradaki “ezilen ulus” kavramının, ancak ve ancak henüz kendi ulus-devletini kuramamış uluslar için geçerli olduğunu hatırdan çıkarmamalıyız. Siyasal olarak bağımsızlığına ulaşmış, yani kendi ulus-devletini kurmuş bir ulusun hala “ezilen ulus” olarak nitelenmesi kesinlikle yanlıştır. Çünkü ulusal sorunun çözümlendiği yerde “ezilme” kavramı artık ulusal (yani görünüşte sınıflar üstü) niteliğini yitirir, artık ezme-ezilme ilişkisi çıplak biçimde burjuvaziyle proletarya arasındaki ilişkide ifadesini bulur. Emperyalist hiyerarşide tepede yer alan ülkelerle daha altta yer alan ülkeler arasındaki burjuvaca çekışmelerin, “ezen ülke-ezilen ülke” ayrımı temelinde öne çıkartılması işçi sınıfının mücadelesine büyük zarar verir. Çünkü bu tür siyasi tutumlar, işçi sınıfının dikkatinin sınıf mücadelesinden “ulusal çıkarlar” düzeyine kaydırılması şeklindeki milliyetçi yaklaşımları besler. Bu nedenle, bağımsızlığını kazanmış işçi ülke arasındaki savaşta, Marksistler hangisinin daha büyük ya da güçlü oluşuna bağlı olarak karar vermezler. Böylesi bir savaşta taraflardan birinin emperyalist bir devlet olması, diğerinin ise henüz böyle bir düzeye ulaşmamış olması da sorunu değiştirmez. Haksız bir savaş yürüten kapitalist ülkeler işçileri açısından sorun, “kendini” burjuva hükümetlerinin yenilgisini istemek ve emperyalist savaş kapitalist sömürü düzenine son verecek bir sınıf savaşına çevirmeyi başarmaktır. Bu nedenle, işçi sınıfının emperyalist savaş çılgınlığına karşı savunacağı hedef pasifist bir “barış” istemi olamaz. Dünyaya barış ancak işçi sınıfının kapitalist sisteme karşı yürüteceği savaşla gelebilir.

• Amerikan emperyalizmi “kağıttan kaplan” mı?

Özellikle, dünyada Stalinizmin egemenliğinin fiilen hüküm sürdüğü dönemlerde “emperyalizm kağıttan kaplandırı” ibaresi pek meşhurdur. Emperyalizmi sömürgeci bir dış politikaya indirgeyen bu yanlış anlayışlar, düşmanı olduğundan daha zayıf göstererek olsa olsa harekete geçirdikleri geniş halk yığınlarını aldatmış oldular. Özellikle Çin devriminden sonra Mao'nun bu deyiş büyük rağbet gördü. Emperyalizm askeri olarak kolayca yenilgiye uğratılabilir görülmeyle kalınmadı, emperyalist güçleri şu ya da bu ülkede askeri açıdan yenilgiye uğratmak emperyalizme indirilmiş büyük darbeler olarak yüceltildi. Ardından da bu askeri halk savaş stratejileri her ülke için geçerli sayıldı. Artık tüm geri ülkeler bu yoldan emperyalizme darbe vurabilecek ve emperyalizm böylelikle kolayca yıkılabilecekti. Ama özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısında görüldü ki, sömürge ülkelerin ulusal kurtuluşlarını gerçekleştirmeleri, hiç de emperyalizmin zayıflaması anlamına gelmiyordu. Hatta tersine, 20.yüzyılın ikinci yarısına damgasını vuran ulusal kurtuluş hareketlerine rağmen, emperyalist dünya sistemi tam da aynı dönemde en büyük ekonomik genişleme dönemini yaşadı. Ortadoğu'da olsun ya da diğer bölgelerde olsun, ABD emperyalizminin ve diğer emperyalist güçlerin yayılmacı emellerini bozguna uğratabilecek yegâne güç, işçi sınıfı öncülüğündeki örgütlü devrimci mücadeledir. Ortadoğu'yu ya da dünyanın bir başka bölgesini büyük emperyalist güçler için gerçekten bataklığa dönüştüre-bilmenin başka bir yolu bulunmuyor.

• Küreselleşme nedir? Var mıdır, yok mudur?

Küreselleşme kavramı, içinde hem bir gerçekliği hem de burjuvaların bu kavrama yükledikleri ideolojik anlamı barındırır. Yabancı dildeki kullanımıyla globalleşme nesnel bir eğilimken, globalizm buradan hareketle türetilmiş burjuva ideolojisidir. Türkçede her kişinin de tek bir *küreselleşme* kavramıyla ifade edilmesi sorunun farklı yönlerinin kavranmasını güçleştirmektedir.

İdeolojik anlamıyla küreselleşme, gerçekte varolan bir eğilimin, dünyanın ekonomik, sosyal ve kültürel olarak artan etkileşimi ve bütünleşmesi eğiliminin, kapitalistler tarafından, kendi çıkarlarına uygun şekilde çarpıtılarak tek yanlı

• Kapitalizm altında çalışan yığınlar için kalıcı bir refah sağlanabilir mi?

Kapitalizmde işçilerin kalıcı bir refah elde etmesinin tek anlamı, kalıcı olarak yüksek ücret almalarıdır. Eğer yeryüzündeki tüm işçiler sürekli olarak yüksek ücretler alsalardı, o zaman kapitalizmin kalıcı bir refah sağlayabildiğinden söz etmek belki mümkün olurdu. Ancak kapitalizmin tarihi ve bugünün gerçekleri bunun mümkün olmadığını göstermektedir. Bu mümkün değildir, çünkü işçilerin tek gelir kaynağı durumundaki ücret, kapitalizmin işleyiş yasalarına tabidir. Kapitalizm, kâr amaçlı üretim demektir. Kapitalistin amacı, daha fazla kâr elde etmek, bu kârı yeni yatırımlara dönüştürerek kendi denetimindeki sermayeyi büyütmek ve böylelikle de pazardan daha büyük bir pay kapabilmektir. Bu nedenle patronlar, işçilerin ürettiği yeni değerin mümkün olduğunca büyük bir kısmına da el koymak isterler. Bunu becerebildikleri ölçüde de kapitalist piyasada hüküm süren rekabet savaşımından galip çıkarlar. Verili koşullarda işçinin ücretinin artması, patronun kârının azalması anlamına gelir, bu da patronu rakipleri karşısında zayıflatır. O halde kapitalist sistemin mantığı, işçi sınıfına kalıcı bir refah sağlayabilmek üzerine değil, tersine, yüksek işçi ücretlerini ve kazanılmış işçi haklarını kırıp parçalamaya üzerine kuruludur.

• Krizsiz bir kapitalizm olabilir mi?

Krizler kapitalist toplumun hem hastalığıdır, hem de tedavi yöntemi! Hem kapitalist yatırımların önüne dikilen engellerdir, hem de onun lokomotif! Bu çelişki kapitalizmin kaçıp kurtulamayacağı bir çelişkidir. Çünkü kapitalist toplularda her türlü mal ve hizmet üretimi, insanların ihtiyacını karşılamak üzere değil kâr etmek amacıyla yapılır. İşler yolunda gittiği sürece çok daha büyük kârlar edilir, bu kârlar daha da fazla yatırıma dönüşür. Her bir yeni yatırım bir öncekinden daha büyük bir emek üretkenliğini potansiyel olarak içinde barındırır. Teknolojik gelişimle birlikte işletmelerde gittikçe daha az sayıda insan daha fazla üretime imkanına kavuşur. Ama tam da bu durum, hem ücretlerin düşmesine hem de işsizliğin artmasına yol açar. Yeni yatırımlarla birlikte üretilen ürün miktarı da artar. Ama artık bu ürünleri kullanabilecek olanların tüketme imkanları giderek azalır. Dahası belli bir sektörün kârı olduğunu gören kapitalistler o alana üşüşürler. Rekabet kızışır, fiyatlar düşmeye başlar, kârlar ve kâr oranı inişe geçer. İşletmeler kapanmaya başlar. İşsiz sayısı daha da artar. Tüketilemeyen ürünler patronların stoklarında dağ gibi birikir. Ve sonunda kriz tüm haşmetiyle karşımıza dikilir.

Kapitalizmin bundan kurtuluşu yoktur, er ya da geç bu kriz patlak verir. Ve ardından krize dayanamayan tüm işletmeler kapanır ya da iflas ederler. Böylelikle pazar küçük ayrı küçük otlarından temizlenmiş olur. İflas eden şirketlerin sermayeleri bir şekilde daha büyük şirketlerin eline geçer. Sermaye böylelikle merkezileşmiş olur. Ardından artık biraz daha sadeleşmiş bulunan pazar yavaş yavaş canlanmaya başlar. Krizi atlatabilecek denli güçlü olan şirketler, krizden daha güçlü, daha merkezi, daha büyük ve daha organize bir biçimde çıkmayı becerebilmiştir. Ve bu kez aynı döngü, bunlar arasında yeniden başlar, ta ki bir sonraki krize kadar. Kapitalist üretim tarzının anarşisini, akıl dışılığını krizler hem dışı vururlar, hem bu akıl dışılığın en uç örneklerini törpüleyerek sistemi bir sonraki dönüğe sokmak için gerekli düzenlemeleri yerine getirirler. Ancak tek başına bu çılgınlık bile kapitalizmin bir bütün olarak ne denli gereksiz, ne denli mantıksız, ne denli müsrif bir üretim tarzı olduğunu anlamak için yeterlidir.

• Savaşların olmadığı bir kapitalist dünya mümkün mü?

Kapitalizm, genelleşmiş ve genişletilmiş meta üretimi demektir. Ve bu sistemin itici güçlerinden en başta geleni kâr hırsı ve onu da güdüleyen rekabettir. Ancak sermayenin giderek büyümesi ve üstelik de merkezileşmesi öyle bir boyuta varır ki, artık sermayenin egemenliği altındaki üretici güçler tek bir ulusun sınırlarına sığmaz olur. Ulusal sınırlar ve ulus-devlet sermayeye gydirilmiş bir deli gömleğine dönüşür. Sermaye ulusal sınırların ötesine taşıp dünya arenasında at koşturmaya başlar. Artık rekabet yalnızca ulusal şirketler arasında ve ulusal pazar üzerinde değil, tüm dünya pazarı üzerinde yürütülür. Ama tipki geçmişin ulusal ekonomisi gibi, artık oluşmuş olan dünya pazarı da kapitalist işleyiş yasalarından kurtulamaz.

Bu alanda yürüyen rekabet çok daha keskindir. Ve üstelik artık krizler de ulusal olmaktan çıkıp dünya krizi boyutuna sığarlar. Hele tüm dünyada eş zamanlı bir kriz patlak verdiğinde, büyük emperyalist güçler arasındaki güç dengeleri sarsılır. Yeni dengelerin kurulmasının, dünyayı yeniden paylaşmanın vakti geldiğinde bu büyük güçler arasındaki rekabet artık ticari bir rekabetten ibaret kalmaz. Büyük güçler arasındaki rekabet mücadelesi, ticari, siyasi, diplomatik araçlarla bir sonuca bağlanamaz olur. Gerçek güç kavgası, yani askeri rekabet ve dolayısıyla emperyalist savaşlar kaçınılmaz hale gelir. 20. yüzyıl, böylesi iki büyük emperyalist paylaşım savaşına ve nice küçük emperyalist savaşlara tanık oldu. 21. yüzyıl ise tam da bu tanımlanan uluslararası koşulların içine doğdu. Balkanlar, Afrika, Afganistan ve Irak'ta başlayan yeniden paylaşım mücadelesi bugün Ortadoğu'yu tam bir kaosa sü-

r kl yor. Latin Amerika'da paylaşım kavgasıyla birlikte sınıf kavgası da yükseliyor. Dünya yeni bir emperyalist savaşlar ve devrimler dönemine girmiştir. Bugün yaşananlar, emperyalist dünyada, barışın, ancak iki savaş arasındaki bir ateşkesten ibaret olduğunu söyleyen Marksistleri bir kez daha haklı çıkartmıştır. Kapitalizm sürdüğü süre- ce barış tam bir hayal olacaktır.

• Yolsuzlukların olmadığı “temiz” bir kapitalizm olabilir mi?

Kapitalist toplumda genelde ürünler satılmak için üretilir. İnsanlar arasındaki ilişkiler, metalar aracılığıyla s rd r - l r. Hemen herşeyin parayla ifade edilen bir değişim değerine sahip olarak üretildiği bu toplumda, ürünler, insanla- rın ihtiyaçlarını karşılayan bir aracı olmaktan çıkarak bir amaç haline gelirler. Buna meta fetişizmi diyoruz. Ve kapitalist toplumun “ahlakı” gereği en yüce meta olan para, insanların yegane ama ı haline gelmeye başlar. Kapi- talist toplumun değer yargılarına göre, para sahibi olmak bir insanı sahip olmadığı özelliklere sahip hale getirebilir; para artık güzelliktir, sağlıktır, yakışıklılıktır, kısacası herşeydir. Çünkü para bunların hepsini satın alabilir! Böylesi bir toplumda yolsuzluklar kaçınılmazdır. Ve işler öyle bir noktaya gelir ki, yolsuzluklar toplum tarafından ayıplanan değil övülen bir durum halini alır. Artık, “hırsızlık yap, yeter ki yakalanma” mantığı tüm toplumu kemirmeye başlar. Gerçekte kapitalist toplumda ücretli emeğin sömürülmesi başlı başına bir hırsızlık, bir gasp, bir yolsuzluk değil midir? Böylesi bir sömürüye dayanan toplumda her türlü dolandırıcılığın, her türlü yolsuzluğun, her türlü hırsızlığın t - reyeceği ve ortadan kaldırılamayacağı açıktır.

• Kapitalizm barışçıl yollarla ortadan kaldırılabılır mı?

Belki birkaç y zyl önce devletin bunca askerileşmediği, bürokrasinin ve polisın tüm toplumun üzerinde böylesi bir denetim kurmadığı ülkelerde bu mümkündü! Ama artık devlet denildiğinde herkesin aklına ilk önce ordu, polis, mahkemeler ve hapishaneler geliyorsa, kapitalizmi barışçıl yollardan teslim almak, yani bu militarize devleti karan- fillerle teslim olmaya zorlamak mümkün değildir. Parlamento yoluyla şu ya da bu partinin h k mete gelebilmesi şüphesiz mümkündür. Ancak kapitalist toplumda hükümet olmakla iktidar olmak arasında kapatılmaz bir açı vardır. Bıraktık gerçek bir işçi partisinin burjuva hukuksal yollarla iktidara gelmesini, burjuvazinin o günkü çıkarlarına ters giden bir burjuva partisinin bile, hükümet olmasına rağmen iktidar olamadığının nice örnekleri karşımızda bulun- maktadır. Burjuvazi iktidarda olduğu sürece hangi partinin hükümet kurduğunun fazlaca bir önemi yoktur. Işçi sınıfı burjuvazinin  zeninde hükümet olmayı değil, bu kapitalist sömürü düzenini ortadan kaldıran bir egemen g c ol- mayı hedefler. Onun gerçek ama ı parlamento vb. gibi burjuva kurumlarında çoğunluk oluşturmak değil, işçi ve emekçileri ezen, baskı altında tutan burjuva devleti yıkmaktır. Bu nedenle kapitalist devlet aygıtını *içerden* ele ge-  irip kullanma düşüncesi işçi sınıfının devrimci hedefleriyle bağdaşmaz. Devrimci proletarya bürokratik-askeri eski devlet yapısını parçalayıp, kendi demokratik aygıtını kurmak zorundadır ve bu tarihsel görevi yerine getirebilmek için gerekirse devrimci zora başvurmaktan da kaçınamaz. Burjuvazi bu sömürü düzenini zora başvurarak korudu- ėu sürece, ona karşı zor kullanmaksızın başarıya ulaşma şansı yoktur.

• Kapitalizm krizler sayesinde kendiliğinden  kebilir mi?

Kapitalist ekonomi bir işleyiş yasaı olarak her an kriz potansiyelini içinde taşır; ama krizlerin kapitalist sistemi kendiliğinden ölüm düşüne sürükleyeceğini iddia etmek asla doğru olmaz. Kapitalizm işçi sınıfının devrimiyle yı- kılmadığı sürece varlığını sürdürür. Kapitalizmin içinde debelenmekte olduğu derin bir bunalım döneminden çıkışı ne denli zor görünürse görünsün, kapitalizmin yıkılışını *nihai kriz* kehanetine bağlayan yaklaşımlar özünde yanlış- tır. Marksist teorinin açıkladığı ve yaşamın kanıtladığı üzere, kapitalizmi kendiliğinden  kertecek bir nihai kriz yok- tur. Marksist sistem işçi sınıfının devrimci mücadelesiyle ortadan kaldırılmadığı sürece, egemen g c ler insan top- lumunu en yıkıcı fel ketlere sürükleme pahasına kendi sistemlerini yaşatmanın bir yolunu bulacaklardır.

• Kapitalist devlet bütün halkın devleti midir?

Hiçbir devlet bütün halkın, yani tüm toplumun devleti değildir ve olmayacaktır da! Geçmişteki tüm devletler gibi ka- pitalist toplumdaki devlet de, üretim araçlarının mülkiyetini –ister bireysel ister kolektif temelde– elinde tutan sınıfın devletidir. Kapitalist toplumda bu sınıf burjuvazidir. Burjuva devlet burjuvazinin çıkarlarını savunmanın ve burjuva düzeni i  ve dış tehditlere karşı koruyup pekiştirmenin aracıdır. Devlet tarafsız bir hakem değil, sınıf mücadelesinin dişine kadar silahlanmış taraflarından biridir. Ve her grevde, her direnişte, her gösteride işçilerin ve gençlerin karşı- sına çıkan ordu ve polis, bu dişinden tımağına kadar silahlanmış devlet aygıtının hangi sınıfın çıkarlarını koru- manın bir aracı olduğunu yeterince göstermektedir.

 lkeleri anlatır. Keza, yarı-sömürge kavramı da ancak tam sömürge statüsüne oranla bir anlam ifade edebilir. G - n m zde siyasal bağımsızlığını kazanmış az gelişmiş kapitalist ülkelerin emperyalist metropollere ekonomik a ı- dan bağımlı olmalarının kapitalizmin geçmiş döneminin sömürge ya da yarı-sömürge statüsüyle bir ilişkisi yoktur. Emperyalizm döneminde ekonomik bağımlılığın, “yeni-sömürgecilik”, “yeni-sömürge” gibi kavramlarla h l  sömür- gecilik temelinde açıklanmaya çalışılması proletaryanın siyasal mücadelesi açısından tamamen bilinç bulandırıcı bir tutumdur. Çünkü böylece kapitalist sistemden bağımsızlık sorunu, sistemden gerçek bir kopuş yerine bir çeşit ulusal bağımsızlık istemine indirgenmiş olmaktadır. Böylesi bir tutum, ulus-devlet içindeki milliyetçi ve gerici burju- va g c lerin sahte bir anti-emperyalizm söyleminin ardına s ınarak işçi sınıfının mücadelesini fel  etmesine de fir- sat vermektedir.

• Anti-kapitalist olmadan anti-emperyalist olunabilir mi?

Hayır, çünkü kapitalizmden bağımsız bir emperyalizm olamaz. Emperyalizm bir dış politika değil, kapitalist siste- min en üst ve son gelişmişlik düzeyinin adıdır. Anti-kapitalist mücadeleyi içermeyen bir anti-emperyalizm söylemi, ulusalcılığı savunan burjuva ve küçük-burjuva siyasetlerin göz boyamacılığıdır. Emperyalizme karşı mücadeleyi ülke içinde kapitalizme karşı mücadeleyle birleştirmeyen ve böylece emperyalist-kapitalist işleyişe gerçek anlamda cephe almayan bir siyaset, işçi sınıfının devrimci stratejisi açısından anti-emperyalist değildir. Işçi sınıfını yalnızca yabancı kapitalist kuruluşlara karşı  kelendirip, kendi yerli burjuvalarına daha dostane duygularla donatan siyasal akımlar, işçi mücadelesini zayıflatan etkenlerin başında gelir.

• Türkiye’de “milli mücadele” anti-emperyalist miydi?

Türkiye’de sol hareketin büyük bölümü bu soruya *evel* yanıtını verir. Ama gerçek bu değildir. Mustafa Kemal  n- derliğinde verilen kurtuluş mücadelesi, emperyalist g c lerin işgaline karşı bir mücadeleydi, emperyalist sisteme karşı bir mücadele değil. Bu mücadelenin başarıya ulaşmasıyla, kapitalist üretim ilişkilerinin varoldukları kadarıyla tasfiye edilmesi şöyle dursun, kapitalizmi bizzat devlet eliyle geliştirmek için işçi sınıfı ve emekçiler yoğun bir s - m r ye tâbi tutuldular. 30 yıl boyunca burjuva demokrasisinin en temel haklarını bile hiçe sayan bir tek parti dikta- t rl ğ yle burjuvazi devlet eliyle palazlandırılmaya çalışılırken, işçi sınıfı her türlü haktan yoksun bırakıldı. Sendika kurması, greve çıkması yasaklandı, o günkü Türkiye Komünist Partisi yıllar süren kovuşturmalara tâbi tutuldu. Bin- lerce komünist iş encelerden geçirildi ve hapislerde çürütüldü. Yüzlercesi katledildi. Kürt halkına karşı bugüne ka- dar süren bir imha ve inkâr politikasının temelleri o dönemde atıldı. Kürt isyanları on binlerce kişinin katledilmesiyle bastırıldı. Ülkenin temel sorunu olan toprak sorunu devrimci bir tarzda çözülmeden olduğu gibi bırakıldı. Kemalist hareket, ülkenin siyasal bağımsızlığı dışında hiçbir temel sorununa devrimci bir çözüm üretmeyen, güdük, sınırlı ve tepeden bir burjuva devrim gerçekleştirdi. Böylesi bir hareketin değil anti-emperyalist sayılması, burjuva anlam- da devrimciliği dahi son derece g d kt r.

• Bir    nc  dünya savaşı olabilir mi?

Böyle bir savaşa kalkışacak olanların, yenişebilmek için, ellerinde bulunan muazzam miktardaki yıkım silahlarını (nükleer, kimyasal, biyolojik) kullanmak zorunda kalacakları ve böylece kendileri de dahil tüm gezegenin ortadan kalkmasına yol açacak olmaları nedeniyle bunun olanaksız olduğunu düşünenler var. Bu mantık, böylesine yıkıcı değet silahlarını geliştiren akıl ve insanlık dışı bir sistem olan kapitalizme, onun doğasına aykırı bir akıl ve insan- lık affetmektir. Oysa çok daha gerçekçi olan düşünüş tarzı kapitalizmin her türlü çılgınlığı yapabileceğini kabul et- mektir. Zira kapitalizm bugüne kadar bunu yeterince kanıtlamıştır.

Elbette gezegenin tümüyle berhava olması kapitalistlerin de içine gelecek bir şey değildir. Bu gerçekliğin, değet silahlarının elinde bulunduran büyük g c leri dolaysız bir kapışmadan elden geldiğince uzak durmaya ittiği de doğ- rudur. Ancak böyle bir yıkımın tümüyle ihtimal dışı olduğunu söylemek vahim bir yanlığı olur. Kapitalizme karşı mücadele eden bir siyasal akım ve devrimci işçi sınıfı kapitalizme dair bu tür iyimser hayaller yayan düşüncelere bel bağlayamaz. Bu politik açıdan son derece tehlikelidir. Doğru düşünüş tarzı, çılgın kapitalistleri, böyle bir şeyi yapmalarına fırsat vermeden alaşağı etme perspektifine sahip olmaktadır.

Ote yandan, büyük g c lerin daha önceki dünya savaşlarında olduğu gibi doğrudan doğruya kapışması anlamında bir üçüncü dünya savaşının oldukça zor bir olasılık olması, genel anlamda bir dünya savaşının da çok uzak bir ih- timal olması anlamına gelmiyor. Aksine büyük g c lerin, toplamı alındığında bir dünya savaşı anlamına gelen ve şiddeti ve yaygınlığı giderek artan bölgesel savaşlar üzerinden kozlarını paylaşmaları son derece mümkündür ve halihazırda olan da budur. Sovyetler Birliği’nin çöküşünden bu yana dünyanın çeşitli bölgelerinde yaşanan bölge-

gerektiğini kavramak zor değildir. Dünya işçi sınıfının çeşitli ülkelerdeki mücadelesinin koordinasyonunu, hedeflerinin birliğini, araçlarının uyumluluğunu ve düşmana karşı ortak darbe vurmak için ortak davranışını sağlayabilmek, dünya işçi sınıfının öncüsü ancak sıkı bir disiplin temelinde dünya çapında örgütlenebilirse mümkün olabilir.

Emperyalizm ve anti-emperyalist mücadele

• Emperyalizm nedir?

Emperyalizm, kapitalizmin en yüksek aşamasıdır. Lenin, kapitalizmin serbest rekabet dönemi ile emperyalizm dönemini birbirinden ayırır. Öne çıkardığı hususlar; sanayi sermayesi ile banka sermayesinin kaynaşarak mali-sermayeyi oluşturması ve dev tekellerin ekonomi üzerinde belirleyici bir role ulaşması; ulusal sınırlara artık sığmayan mali-sermayenin sermaye ihracı yoluyla dış pazarlara yani tüm dünyaya yayılması; büyük emperyalist devletlerin dış ticaretinde meta ihracına nazaran sermaye ihracının belirleyici önem kazanması; serbest rekabetin dev tekeller arasındaki rekabete dönüşmesi; dünyanın toprak bakımından paylaşımının tamamlanmış olması ve nüfuz alanları temelinde yeniden-paylaşımın gündemde olması. Tüm bu saptamaların bugün ne ölçüde gerçekliği yansıttığını görmek zor değildir. Emperyalizm aşamasında, kapitalist üretim tarzının bağrındaki tüm çelişkiler en olgun biçime bürünür ve bu çelişkiler kendilerini çok keskin biçimlerde dışa vurmaya başlar. Bu durum emperyalizm çağını, savaşlar, devrimler ve karşı-devrimlerle yüklü bir çağ haline getirir. Emperyalizm, tek kelimeyle, mali-sermayenin egemenlik sistemidir. Demek ki, emperyalizm kapitalist dünya sisteminin bugünkü gelişmişlik düzeyini ifade eder. Bu sistem, tepesinde en güçlü emperyalist devletler olmak üzere, eşitsiz bir temelde karşılıklı bağımlılık içerisinde bulunan ulus-devletlerin oluşturduğu hiyerarşik bir yapıdır.

• Emperyalizm sömürgecilik midir?

Hayır! *Emperyalizm* kavramı güçlü devletlerin sömürgeci dış politikası anlamına gelmeyip, bir bütün olarak kapitalist sistemin 20. yüzyılın başından itibaren girdiği evreyi anlatır. Kapitalizmin geçmişteki sömürgecilik dönemine özgü yayılmacılık eğilimi ile, günümüzde mali sermaye egemenliğine dayanan emperyalist tarzda yayılma eğilimini birbirinden ayırt etmek gerekir. Sömürge, bir ülkenin siyasal ve hukuksal olarak bir başka ülkenin eklentisi haline getirilmesi demektir. Bu durum yalnızca bir sömürü ilişkisini değil, esas ve ayırt edici özelliği bakımından hukuksal-siyasal bir statüyü anlatır. Sömürgecilik, siyasal bağımsızlıktan yoksun kılınmış sömürgelerden oluşan bir sömürge imparatorluğu kurmak anlamına gelir. Kapitalizmin emperyalizm çağı ise en güçlü mali-sermaye gruplarının dünya ölçeğinde oluşturdukları nüfuz alanlarına dayanır. Bu mali-sermaye gruplarının tüm dünyayı sömürmeleri için, çağımızda artık geri ülkeleri mutlaka sömürge statüsünde tutmaları gerekmiyor. Geri ülkeler siyasal bağımsızlıklarını kazanmakla sömürge statüsünden çıkıyorlar. Ama emperyalizm kısırcısından çıkmaları yine de mümkün olmuyor, çünkü emperyalizm esas olarak bir siyasal bağımlılık biçimini değil, ekonomik ve mali bağımlılığı anlatır.

• “Emperyalizme göbekten bağımlı olmak” ne demektir?

Emperyalizm çağında hiçbir ulus-devlet ekonomik ilişkiler bağlamında diğer ulus-devletlerden yalıtık ve bağımsız değildir. Dünya kapitalist sistemine entegre olmayan bir kapitalist ülke yaşayamaz. Bu nedenle siyasal bağımsızlığını kazanmış bir ülkenin, emperyalist metropollerden ekonomik ve mali bakımdan da bağımsızlaşması son tahlilde mümkün değildir. Emperyalizmden tam bağımsızlık diye bir şey, ancak kapitalist ilişkilerin tasfiyesiyle mümkündür. Aslında en güçlü emperyalist ekonomiler bile dünya pazarından ve diğer ülkelerden bağımsız durumda değildirler. Tüm “ulusal” ekonomiler birbirleriyle tek yanlı değil, karşılıklı bir bağımlılık ilişkisi içerisindeyler. Fakat şüphesiz bu bağımlılığın derecesi eşit değildir, çeşitli ülkeler için farklılıklar barındırır. Bu bakımdan, ekonomisi zayıf olan ve ancak emperyalist ülkelere devasa miktarlarda borçlanarak yaşayan kapitalist ülkelerin durumuyla, güçlü kapitalist ülkelerin durumu ayırdedilebilir; birincilerin ikinciler karşısındaki eşitsiz konumu bazı sıfatlar aracılığıyla da vurgulanabilir. Ancak emperyalist-kapitalist sistem her zaman bu tür bir eşitsizliği üretir ve bu sistemin dışında eşitlik ya da bağımsızlık temelinde işleyen bir kapitalizm olamaz.

• Türkiye yarı-sömürge ya da yeni-sömürge bir ülke mi?

Emperyalizm çağında siyasal bağımsızlığa sahip, yani kendi ulus-devletini kurmuş az ve orta derecede gelişmiş kapitalist ülkeleri sömürge ya da yarı-sömürge kavramlarıyla ifade etmenin hiçbir Marksist gerekçesi yoktur. Sömürge kavramı, siyasal bağımsızlıktan yoksun olan ve siyasi-hukuksal statüsü bakımından metropol ülkeye bağlı

• Sosyal demokrasi işçilerin, emekçilerin sorunlarına çare olabilir mi?

Sosyal demokrasi kapitalist toplumdaki iki temel sınıfın, burjuvaziye proletaryanın çıkarlarının uzlaştırılabilir olduğunu iddia eden bir siyasal akımdır. Bu akıma göre kapitalist toplumda zenginler ile yoksullar arasındaki uçurum daraltılabilir, “adil bir kapitalizm” yaratılabilir. İşte sosyal demokrat partiler gerçekte ulaşılması imkansız olan bu hedefi yaşama geçirebilmek için bir takım reform programları ileri sürerler. Sosyal demokrasiye göre temel sorun bölüşüm alanında sosyal adaletin sağlanması sorunudur. Ancak bizler biliyoruz ki, kapitalist toplumun sorunu bölüşüm alanında değil, üretim alanında. Hiçbir yasa işçi sınıfının sömürülmesi engelleyemez. Çünkü kapitalist sömürü yasalardan, hukuktan değil, ekonomik gerçeklerden kaynaklanır. İşçi sömürülür, çünkü yaşamını sürdürmek için ücretle çalışmaktan başka bir şans yoktur. Ve durum bu olduğu sürece işçinin ücreti ne olursa olsun, sömürülmeye devam edecektir. Sosyal-demokratlar, burjuvayı ve işçiyi, üretim süreci içindeki konumlanışlarıyla değil, elde ettikleri gelire göre tanımlamak isterler. Sosyal demokrasinin esas amacı demek ki, sömürüyü ortadan kaldırmak değil, onu, işçiler açısından katlanılabilir bir hale getirmektir. Oysa gerçek sorun ücreti arttırmak değil ücretli emek sistemine son vermektir. Sömürü ancak böyle yok edilebilir.

• İşçi sınıfı yok mu oluyor?

İşçi denildiği zaman fabrikada kol gücüyle çalışandan başkası aklına gelmeyen birtakım akademisyenler ya da işçi sınıfının varlığından rahatsızlık duyanlar, işçi sınıfının artık bittiğini söyleyip durmaktadırlar. Oysa işçi sınıfı salt kol gücüyle çalışanlardan ibaret değildir ve kapitalizm işçi sınıfı olmaksızın varlığını sürdüremez. İşçiyi işçi yapan onun kol emeği mi yoksa kafa emeği mi harcadığı veya gelirinin düşüklüğü gibi faktörler değildir. İşçi, esas olarak, yaşamını sürdürmek için emekgücünü satmak dışında hiçbir olanağa sahip olmayan insandır. Üretim araçlarından tümüyle yoksundur. Yaşamını esas olarak çalışmakla elde ettiği ücretiyle sürdürür. Böyle bakıldığında, fabrikadaki kol işçisinden “memur” denilenlere, mağazadaki tezgâhtardan marketteki kasiyere, vergi dairesindeki memurdan hastanedeki doktora, inşaattaki “amele”den mühendise, geçici işlerde çalışandan hiçbir iş bulamamış işsizlere kadar herkes işçidir. Ve işçi sınıfı yok olmak şöyle dursun her geçen gün artmaktadır. Bu artışın nedeni yalnızca yeni işçi kuşakları değildir. Kapitalist toplumda işçi ile burjuva arasında yer alan küçük-burjuva unsurlar da her geçen gün iflasın eşiğine gelmektedirler. Bunların birçoğu gün be gün işçi sınıfının safalarına katılmaktadır. Dün küçük bir atölyesi olan bir kişinin iflas edip, ertesi gün bir başka atölyede işçi olarak çalıştığına hepimiz şahit olmuştuzdur.

İşçi Devrimi

• Kapitalizmi neden ancak işçi sınıfı yıkabilir?

Kapitalist toplum, temelde iki sınıftan oluşur: İşçi sınıfı ve burjuvazi. Bir de bunların arasında yer alan, kendi emeğiyle geçinen ya da küçük bir mülkiyeti veya sermayesi bulunan insanlardan oluşan küçük-burjuvazi vardır. Bu küçük-burjuva sınıfı kapitalist toplumda iki temel sınıfın arasında, yalnızca toplumsal bakımdan değil politik bakımdan da yalpalar durur. Bir yandan daha büyük kapitalistlerin elinde bir oyuncak haline gelir, sürekli elindeki küçük mülkiyeti de kaybetme tehdidiyle yüzyüzedir, işçileşme kaderinden kurtulmak için çırpınır durur. Diğer yandan kendisi de mülkiyetini genişletmek, sermayesini büyütmek için olağanüstü bir çaba göstermek azmindedir. Bir taraftan işçi sınıfına yakındır, öbür taraftan hayal dünyasında burjuvalar arasında dolaşıp durur. Bu sınıf her gün ölüp kullerinden yeniden doğar. Son derece yıkıcı bir rekabetin basıncı altında yaşar. Dağınıktır, bireysel varoluş çabası içerisinde, kolektif kapitalist üretim sürecinin bir parçası olmayıp, onun müsamaha gösterdiği kılcal çatlaklarda yaşamaya çalışır. Bu sınıfın kapitalizmi yıkabilmesi mümkün değildir, çünkü onun ayaklarındaki küçücük de olsa mülkiyet prangası bunun önünde bir engel teşkil eder.

Bu durumda kapitalizmi yıkmak görevini üstlenebilecek tek sınıf proletaryadır. Küçük-burjuvazinin tersine işçi sınıfı her gün artma eğilimindedir ve gerçekte de artar. Küçük-burjuvazi ya da kimilerinin deyişiyle orta sınıflar kapitalizm tarafından her geçen gün eritilen bir sınıftır, proletarya bizzat kapitalizmin bir ürünüdür, onun tarafından yaratılmıştır ve proleterler olmadan kapitalizm diye bir şey de olamaz. İşçi sınıfının ayaklarında, küçük-burjuvaziyi binbir iplikle kapitalist düzene bağlayan mülkiyet prangası yoktur. Tüm zenginliği yaratmasına rağmen sahip olabileceği yegâne şey, tekrar satmak zorunda olduğu işgücüdür. Dağınık değildir. Toplumun en kalabalık sınıfı olarak üretim ve dolaşım süreci içerisinde küçük ya da büyük yığınlar halinde bir aradadır. Aralarındaki ücret rekabetini kolektif davranma ve kolektif mücadele sayesinde kolaylıkla aşma yeteneğindedir. Üretim sürecindeki kolektifliğini, top-

lumsal-siyasal alana da taşıma yeteneğindedir ve bu yeteneğini defalarca kanıtlamıştır. Tüm bunlar proletaryanın devrimci bir potansiyele sahip olduğuna ve doğru bir devrimci önderlik altında bu potansiyelini aktif hale geçirebileceğine işaret eder. Bu nedenledir ki, kapitalizmde tek tutarlı devrimci sınıf işçi sınıfıdır.

• Bir işçi devriminin ayırt edici özellikleri nelerdir?

İşçi devriminin tarihte görülen tüm devrimlerden ayırt edici yönleri vardır. 1789 Fransız burjuva devrimi gibi devrimler, geniş halk kitlelerinin katılımıyla gerçekleşmiş olmasına rağmen, bir sınıf egemenliği biçiminin yerine bir başka sınıf egemenliği biçimini geçirmiştir. Tüm bu tür devrimlerde, iktidar, toplumun küçük bir azınlığının elinden bir başka azınlığın eline geçmiştir. Bu devrimlerin hepsinde iktidar, ezilen emekçi sınıflar tarafından değil, sömüren mülk sahibi sınıflar tarafından ele geçirilmiştir. Bu nedenle de tüm bu devrimler yeni sömürü ilişkilerinin önünü açmış, bürokratik devlet aygıtlarına dayanmış devrimlerdir. Ve hepsi, yerel, bölgesel ya da ulusal devrimlerdir. İşçi sınıfının gerçekleştireceği devrim tüm bu yönlerden kendisini ayırt eder. İşçi devrimi özü itibarıyla uluslararası bir devrimdir. Biçim olarak ulusal alanda başlasa bile, orada durup bekleyemez, uluslararası alana yayılmak, burjuvaziyle nihai hesaplaşmasını bu alanda yürütmek ve zaferini dünya çapında kazanmak zorundadır. İşçi devrimi, üretim araçlarının özel mülkiyetinin şu biçiminin yerine bu biçiminin getirilmesini hedeflemez. Üretim araçları üzerindeki özel mülkiyeti tümüyle ortadan kaldırmayı ve böylelikle bunların topluma ait hale gelmesini, tüm toplumun çıkarları doğrultusunda kullanılabilesini amaçlar. İşçi devrimiyle tarihte ilk defa üretici sınıflar yönetici sınıf haline gelir. Bu nedenle de, artık bir sömürücü azınlığın sömürülen çoğunluk üzerindeki baskı aygıtı olan bürokratik bir devlete duyulan ihtiyaç ortadan kalkar. Sömürülenler iktidarı kendi ellerine aldıklarında, eski sömürücü azınlığın tekrar başını kaldırmasını engellemek için pahalı ve karmaşık devlet aygıtlarına ihtiyaç duymayacaklardır. Silahları kendi ellerine almalı ve örgütlü davranmaları bunun için yeterli olacaktır. Demek ki, eski dönemlerden tamamen farklı olarak iktidar artık toplumun çoğunluğunun ellerine geçecektir. Böylelikle yeni bir sınıf egemenliğinin koşulları da ortadan kalkacaktır. Özel mülkiyetin ortadan kaldırılmasıyla sınıflar ve onunla birlikte devlet de yok olup gidecektir.

• İşçi devrimi ulusal bir devrim midir?

Hayır değildir. Çünkü işçi sınıfı ulusal bir sınıf değildir. İşçi sınıfının çıkarları da ulusal sınırlarla belirlenen çıkarlar değildir. Çeşitli uluslardan burjuvalar birbirleriyle kaçınılmaz bir rekabet içerisindedir. Bu rekabet onların kapitalist düzenlerinin yasasıdır. Düzenleri bu rekabetten beslenir, bu rekabet kapitalist sistemin ilerleyişinin lokomotifidir. Oysa hangi ulustan olursa olsun işçiler arasında rekabetin nesnel bir temeli yoktur. Çeşitli ulusların işçileri birbirlerine düşürüldüğünde, bu, kaçınılmaz olduğu için değil, işçiler burjuvazinin etkisinden kurtulamadıkları için böyle olmuştur. Tüm çıkarları ortak olan dünya işçilerinin mücadeleleri de kurtuluşları da bir ve ortaktır. İşçi sınıfının kurtuluşu yerel ya da ulusal bir sorun değil, uluslararası toplumsal devrim sorunudur. İşte bu anlamdadır ki işçilerin vatani yoktur. İşçiler mücadelelerini kendilerine ait olmayan bir vatanla sınırlı tutmamayı öğrendiğinde, işte o zaman dünya yerinden oynayacaktır.

Devrimci Parti

• İşçi sınıfının çoğunluğu neden sosyalist fikirlere uzak duruyor?

Çünkü her sınıflı toplumda egemen sınıflar kendi egemenliklerini yalnızca ekonomik yollarla ya da baskıcı devlet aygıtının uyguladığı şiddetle sürdüremezler. Egemenliklerini sürdürebilmek için toplumun büyük kesimini, kendi egemenliklerinin meşru olduğuna inandırmak zorundadırlar. Gazete-radyo-televizyon-sinema gibi kitle iletişim araçlarından üniversite profesörlerine, cami imamlarından devletin resmi "laik" eğitimine kadar bir dizi kurum ve kuruluşun temel görevi burjuva ideolojisiyle toplumu kandırmaktır. Bu ideolojinin doğru olduğu, kapitalizmin ebedi bir düzen olduğu, bu düzenin değiştirilemeyeceği, daha iyi bir düzen fikrinin boş bir hayalden ibaret olduğu vb. anlatılıp durulur. İnsanlar bu fikirlerin etkisinden kurtulabilmiş olsalar, içinde yaşadıkları dünyanın ne denli insan aklına aykırı, saçma, kaotik, çığırdan çıkmış ve yabancılaşmış olduğunu görebilirler. Ve bu durumda kapitalist dünya bir gün bile yerinde duramaz.

Normal dönemlerde bir toplumda egemen olan fikirler, egemen sınıfın fikirleridir. Olanüstü dönemlerde ise yani devrimci dönemlerde ise bu durum değişmeye başlar. İşte geniş işçi kitleleri böyleli dönemlerde sosyalist fikirlere daha açık hale gelirler. Bu fikirlerin kendi çıkarlarının öz ifadesi olduğunu daha geniş biçimde anlamaya başlarlar.

• İşçi sınıfının devrimci bir partiye ihtiyacı var mı? Anarşistler nerede yanılıyorlar?

Devrim, düğmeye basılınca başlayan bir şey değildir. Devrimci dönemler devrimci örgütlerin istek ve iradesine bağlı olarak ortaya çıkmaz. Onun nerede ve ne zaman patlak vereceğini bilimsel bir kesinlikle öngörmek mümkün değildir. Ama onun her kriz döneminde gündeme geleceğini bilmek gayet mümkündür. Marksistlerin görevi bu devrimlere hazırlanmaktır. Bu hazırlık için işçi sınıfının örgütlenmesini geliştirmek, onun gitgide daha geniş kesimlerini sosyalist fikirlere kazanmak, işçilerin ve gençliğin içindeki en iyi unsurları devrimci bir partinin çatısı altında birleştirmek gerekir. Böylesi bir örgüt olmadığı sürece, şurada ya da burada patlak verecek her devrim eninde sonunda yenilgiyle karşılaşacaktır. İşte anarşistler böylesi sıkı örgütlenmiş bir devrimci işçi partisinin gerekliliğini reddettikleri için yanılmaktadırlar. Onlar yalnızca siyasal örgütlenmeyi değil, iktidar uğruna siyasal mücadeleyi de reddederler. Çünkü onlara göre siyaset burjuva pisiğinden başka bir şey değildir. Ekonomik örgütlülükler yani sendikalar vb. onlar için yeterli gözükür. Ama sendikalar aracılığıyla devrim yapabileceklerini hayal ettikleri ölçüde sendikaları da birer siyasal parti haline getirmekten geri durmazlar. Fakat sıkı, disiplinli bir siyasal parti değil, laçka, gevşek bağlarla birbirine bağlı, federatif, küçük-burjuva ideolojilerini benimsemiş ve felsefi olarak da idealist bir parti! Anarşistler nerede bir güç olmuşlarsa, iktidar mücadelesinde belirleyici an gelip çatığında devrimci bir partinin eksikliğini duymuşlarsa ama o noktada da artık iş işten geçmiştir. 1936 İspanya devrimi bunun en trajik örnekleriyledir.

• Leninist parti bir kitle partisi midir?

Bir devrimci partinin kitlese bir etkiye sahip olması ile bir partinin kitle partisi olması arasında fark vardır. Bu açıdan, Leninist parti, kitle partisi değildir ama en geniş işçi yığınları arasında kitlese bir etkiye sahip olmak için var gücüyle mücadele eder. Kitle partisi denildiğinde, bundan anlaşılması gereken, işçilerin bir bütün olarak katılabilecekleri bir partidir. Tüzüklerinde ya da programında ne yazarsa yazsın, sonuçta bu tür partiler, tıpkı sendikalar gibi, kapılarını bilinç düzeylerine bakmaksızın herkese açarlar. Amaçları da budur zaten. Leninist parti bu anlamda bir kitle partisi değildir. Çünkü onun üyelik için hedef kitlesi, işçi sınıfının tamamı değil, onun en bilinçli, en ileri, en deneyimli ve en fedakar kesimleridir. Leninist bir partinin tüm üyeleri devrimcidirler ve bu partinin örgütlerinde bilfiil çalışırlar. Hepsi aktif durumdadır. Bu bakımdan Leninist parti, işçi sınıfının en geniş kitlelerini kucaklayıp kendi içine alamaz, fakat işçi sınıfının geniş kitleleri tarafından çevrelenmek ve onların güvenini ve önderliğini kazanmak için sınıf içinde çalışır.

• Leninist parti bir komplocular örgütü müdür?

İşçi sınıfının devrimi başarıya ulaştırabilmek için sınıfın en bilinçli, fedakar ve mücadelecı unsurlarından oluşan bir öncü partiye mutlak ihtiyacı olduğu gerçeğini anlamayan her çeşidinden reformist ve oportünistler, Leninist partiyi bir komplocular örgütü olarak karalayıp dururlar. Oysa komplocu olmak, sınıftan tamamen kopuk biçimde kapitalist düzeni küçük bir grubun silahlı eylemiyle, bir hükümet darbesiyle yıkalbilmeyi hayal etmek anlamına gelir. Leninistler, komplocular peşinde koşmazlar. Yılmadan devrimi örgütlemeye çalışırlar. Devrimin ancak geniş kitlelerin işi olduğunu bilirler. İşçi sınıfının kurtuluşunun ancak kendi eseri olabileceği gerçeğinden hareket ederler. Ama bu gerçeği papağan gibi tekrarlayıp, sınıfı kendi haline bırakmayı da şiddetle reddederler. Kendilerine biçtikleri misyon, sınıfın geniş kitlelerinin devrimci eyleminin önünü açmak, onlara rehberlik etmek, kurtuluşun yolunu göstermek ve bu kurtuluşu sağlamak için onların örgütlenmesine yardımcı olmaktır. Leninist parti sınıftan kopuk bir parti değildir ve olamaz. O, sınıfın öncülerinin devrimci bir program ve tüzüğü kabul etmiş disiplinli birliği anlamına gelir. Amacı sınıf adına hareket etmek değil, sınıfın geniş kitlelerine önderlik etmektir. Bunu sağlayabilmek için sınıfın geniş kitlelerinin desteğini kazanmak zorunda olduğunu bilir. Ve bu doğrultuda çalışır.

• İşçi sınıfının neden devrimci bir Enternasyonale ihtiyacı vardır?

Çünkü işçi devrimi, ulusal bir devrim değildir. Çünkü işçi sınıfının kurtuluşu yerel, bölgesel ya da ulusal bir sorun değildir. Ve çünkü, devrimci bir parti yoksa işçi sınıfı yenilmeye mahkumdur. İşte bu yüzden devrimci öncüsü, hedefi olan dünya sosyalist devrimi için, bu devrimle aynı ölçekte yani dünya ölçeğinde örgütlenmek zorundadır. Bir ülkede iktidarı ele geçiren işçi sınıfının yardımına koşmak için bile diğer ülkelerde önceden örgütlenmek